

BUDSTIKKA

Norsk Posthistorisk Selskap



Gullfunn

Sidene
6-8

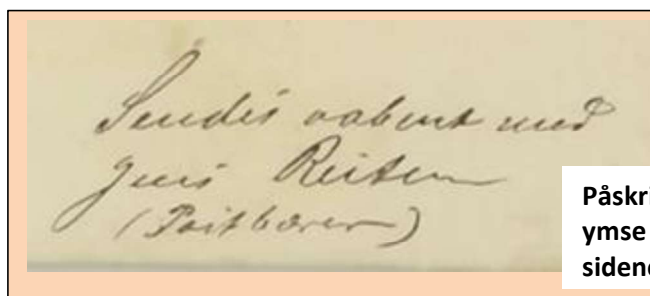


Det som
ikke er
forbudt, er
tillatt.

Side 9



Ingen skjønnhet, men
omtale på side 23



Påskrifter av
ymse slag på
sidene 20 - 22

Trediveaarsjubilant.



Postbud M. Eide kan den 8de april
d. a feire 30 aars jubileum som postbud.

Les om kilder til lokal
posthistorie på side 13



Amerikabrev å lese om, sidene 14-17



Lokalpost-
samleres
"gudfar", sidene
2 og 19

I dette nummer:

Noen linjer fra redaktøren	2
Dagens applaus	2
Lederens hjørne	3
Referat fra møte 22. september 2018	4
Wilfred Wasenden:	
Brev med håndskrevet Asker	5
Audun Hanstveit: «Gullfunnet»	6
Postex 2018 / Filos 2018	8
Hallvard Slettebø:	
Frankering med helpostklipp	9
Arvid Løhre: Posten i Lillestrøm og det første postbudet	10
Arvid Løhre: Kilder til lokal posthistorie	13
Helge Fritsen: Amerikabrev fra Indre Ryfylke 1892 – 1907	14
Oddbjørn Salte: Ransfare Bohuslen 1784.	16
Oddbjørn Salte: Bohuslen og Hallandsposten i 1735	17
Tore Haga: Colis Postaux 1946-48	18
A.E.Glasewald-medaljen	19
Øyvind Midtli: Jens Reiten, (Postbærer)	20
Øyvind Midtli: Postale påskrifter på brev fra Sunnmøre	21
Ragnvald C. og Per Erik Knudsen:	
Nytt brev fra Trondhjems Bypost	23
Viktige venner av NPS	24



Kommende møter:

26. januar 2019

Øyvind R. Karlsen og Arvid Løhre

Postnummer i 50 år

30. mars 2019 Årsmøte

25. august 2019, på Nordia

21. september 2019

23. november 2019



Møtene holdes i 2. etasje,
lokalet "Anton B.", over

Kafé Asylet

Grønland 28, 0188 Oslo kl. 13.00

Mat og drikke: tradisjonelt opplegg

Budstikka

utkommer i 2018 med fire nummer og sendes til medlemmene i NPS.

Ettertrykk tillatt etter avtale for originalstoff.
(Men ikke stoff merket med ©).

Ansvarlig redaktør:

Per Erik Knudsen

Ullern allé 123, 0381 OSLO

Tlf.: 0047 2250 1349

E-post: budstikka@posthistorisk.no
per.erik.knudsen@getmail.no

Norsk Posthistorisk Selskap

Adr.: Postboks 4369, Nydalen

0402 OSLO, Bankgiro: 0540 08 40395

Leder: Trond Schumacher

Holmendammen Terrasse 22, 0773 OSLO

E-post: trond@schumacher.no

Nestleder: Øivind Rojahn Karlsen

Maries vei 12, 3650 Kongsberg

E-post: oivindrk@online.no

Sekretær: Arvid Løhre,

Lurudveien 28 K,

2020 SKEDSMOKORSET

E-post: arvid@online.no

Kasserer: Gunnar Melbøe

Betzy Kjeldsbergs vei 26 E, 0486 OSLO

E-post: gmelboee@online.no

Styremedlem: Olav Dyresen

Trudvangveien 2b, 0363 OSLO

E-post: olav.dyresen@hotmail.com

Varamedlemmer:

Ole Jørgen Grann

Mikrobølgen 12c, 1151 OSLO

E-post: ole.grann@ks.no

Øyvind Midtli

Partingtons vei 6, 1726 SARPSBORG

E-post: oyvind.midtli@natur-stein.no

Hjemmeside: www.posthistorisk.no

Webredaktør: Jan Lauridsen

E-post: janlauridsen45@gmail.com

Noen linjer fra redaktøren:



Dette nummeret består av mange «byggesteiner», små og korte artikler, andre større og fyldigere. I løpet av en årgang eller fem utgjør Budstikka et byggverk. Ikke noe slott eller palass, men et brukshus. Løe, stall eller naust kanskje.

Mange husker at jeg ikke selv er så opptatt av stempler og forsendelsesveier. Jeg er mer opptatt av hvorfor et brev er sendt enn av at det er sendt. Hvem og hvor er nøkkelpunkter for meg personlig. Det gleder meg som redaktør spesielt å bringe lesverdig stoff som bygger på et enkelt postalt postsendt brev eller dokument. Et godt eksempel er den forskning som ligger bak artikkelen om følgebrevet på side 18.

Dette er grunnforskning som gir en byggestein som inngår i den løa jeg antydte ovenfor. Det står fritt frem å skape og offentliggjøre andre byggesteiner i vårt felles byggverk, vår form for vedlikehold og bevarelse av kulturarv. Denne løa trenger ikke riksantikvar, bare posthistorikere.

Per Erik

Byggestein og grunnfjell.

Posthistorie som interesse og hobby, kan være noe for nørder. De som ikke er smittet av denne spesielle avarten av historievannvidd, forstår lite av oss. Et nærliggende spørsmål er om vi ønsker at andre skal forstå hva vi driver med.

Budstikka er, til tross for beskjedent opplag og spredning, et sted for å vise mangfoldet innen vårt interessefelt. Bladet er bygget på noe jeg anser er posthistoriens grunnfjell, kunnskaper, formidling av kunnskaper.



Redaktørens applaus

er denne gangen veldig lokalpatriotisk. Vår posthistorikerkollega Knut Glasø i Trondheim utga i 2015 boken THRONDHJEMS BY-POST. Han har høstet internasjonalt gull for den.

Nå kan vi lese i oktoberutgaven av *The Cinderella Philatelist*, organet for den britiske Cinderella Stamp Club, som han også er medlem av, at Knut er blitt tildelt den tyske

A. E. Glasewald-medaljen for 2018 for dette verket.

Medaljen vil, så vidt vi vet, bli overlevert under Stockholmia 2019.

(Omtale av A.E.Glasewald og medaljen på side 19.)



Å arrangere utstillinger koster mange penger. Støter du på disse objektene og kjøper dem, bidrar du til finansieringen av neste års store nordiske utstilling. Posthistorikere møtes på Nordia-er.

Med dette nummeret av Budstikka følger et viktig dokument. Det er betalingsoppfordringen til å betale kontingent for 2019. På denne årstiden kommer slike meldinger fra de fleste foreninger vi er medlem i. Noen synes kanskje summen av kontingenter er høy. Kanskje det – men summen av gleder vi har med hobbyen(e) våre, er mye høyere. Selv ser redaktøren kontingenter som en skatt jeg betaler med glede, en kulturskatt.

Forslag på nytt medlem i NPS, referert på møtet 24. november 2018..

Svein H. Andersen, Hosle, er foreslått som nytt medlem av **Arne Thune-Larsen**, støttet av **Bjørn Muggerud**. Kandidaten sitter i styret for OFK, er varamedlem til styret i Norsk Filatelistforbund og har andre tillitsverv. Han har hjemstedsamling Sarpsborg, publisert og stilt ut innen krigs- og feltpost.

Lederens hjørne



Når dette skrives er høstens store frimerkeauksjoner i hovedstaden allerede en saga blott. Kort oppsummert kan fastslås at aktiviteten på nettet og i auksjonslokalene var forbausende stor og for auksjonshusene som tjente gode penger og for våre posthistoriske venner som skaffet seg nye objekter til samlingene sine, var dette en oppløftende situasjon.

Det kom likevel ikke helt som 'jula på kjerringa'. Allerede første uke av oktober var det mange som skjønnte at noe var i gjære. Den regionale utstillingen FILOS 2018, som ble arrangert av Oslo Filatelistklubb og Sentrum Filatelistklubb i Thon Conference Hotel i Universitetsgata i dagene 5. og 6. oktober trakk usedvanlig mye folk og litt uventet mange nye fjes som syntes å fatte stor interesse for de mange utstillingssamlingene som ble vist fram. Her var det flere publikummere som ennå ikke hadde nådd middagshøyden. Er det noe på gang? Er det fortsatt mulig å rekruttere og stimulere til interesse for frimerker hos dem under 50 som fra barnsben av har levd et liv med computere og ikke med å vaske frimerker? Eller vise interesse for frimerker som sitter på brev som har en historie å fortelle? Det kan faktisk virke slik når vi betrakter høstens utstillinger og auksjoner under ett.

En ting til som gledet meg stort på FILOS 2018 var de mange nye utstillingssamlingene som ble vist fram for første gang. Ikke minst samlinger fra egne rekker. Her er noen tall fra FILOS 2018 å tygge på: Av 26 eksponater i konkurranseklassene var det 13 i posthistorisk klasse, hvorav hele 11 fikk høyeste utmerkelse – dvs. vermeil (forgylte sølvmedalje), dvs. fra 70-100 poeng. En nærmere gjennomgang av premielisten viser at de fleste høyest premierte samlingene på FILOS og den nasjonale utstillingen POSTEX 2018 tilknyttet FILOS-utstillingen, deltok i posthistorisk klasse. Samtlige syv beste i klassen var allerede anbefalte medlemmer hos oss! Dette kan vanskelig tas til inntekt for annet enn at vi har vært dyktige til å rekruttere posthistorikere og utstillingssamlere til Selskapet vårt.

Fra mitt ståsted var det også veldig gledelig å se at to av førstegangsutstillerne, som allerede er medlemmer hos oss, gjorde det usedvanlig skarpt. Olav og Finn gikk like godt til topps i hver sin utstillingsklasse; Finn Bjørke i POSTEX 2018 med sin prefrim-samling og Olav Dyresen i FILOS 2018 med sin hjemstedssamling fra Hedmarken. GRATULERER til begge!

Et annet høydepunkt under utstillingen var framvisning av vårt medlem Klaas Biermanns 39-blokk av NK1. Denne er igjen i norsk eie og blir å finne (den går så vidt inn på et A-4 ark!) i Klaas sin internasjonale utstillingssamling 'Norway Coat of Arms 1855-68' på mange internasjonale utstillinger fremover.

Selv hadde jeg ikke tidligere sett '39-blokken' i levende live, og jeg kan forsikre om at for en ihuga posthistoriker var det noe helt annet å se den 'live' enn å ha sett den i svart-hvit-og fargekopi de siste 30 årene!



Klaas Biermann viser stolt fram nyervervelsen av '39-blokken' til NPS sin leder

Til slutt vil jeg henlede oppmerksomheten på en noe mindre iøynefallende godbit som lå gjemt i en av brevlottene på en av høstens auksjoner. En konvolutt fra Hærens Overkommando i London stemplet 'NORWEGIAN FIELD POST OFFICE 11 Desember 1944' og adressert til A K F (Avsnittskommando Finnmark) c/o Feltpostmestere ved A. P. O. 7140. Dette i en tid hvor posten fra England til Finnmark gikk i konvoi over Atlanteren og AKF var i full virksomhet (fra november 1944). Om dette – og dekkadressen A.P.O. 7140 for militærmisjonen og 2. Bergkompanis operasjoner i vårt nordligste fylke fra senhøsten 1944, finner dere flere detaljer i Budstikka Nr. 2. Juni 2018. Snakk om godbit for en som er en dedikert samler av Finnmarks posthistorie!



Da gjenstår bare å ønske alle medlemmene våre en riktig GOD JUL og et GODT NYTT ÅR!

fra Trond

REFERAT FRA MEDLEMSMØTET 22. SEPTEMBER 2018

Velkommen!

Medlemmene strømmet til Asylet i det gode høstvær; mange ville høre på foredragsholderen fra Bergen. Det offisielle tallet ble 34 medlemmer.

Trond åpnet møtet med å ønske Tom Komnæs velkommen. Tom uttrykte at han var «i løvens hule» for første gang, og at han synes det var overraskende at vi ville invitere en brevsamler fra Bergen.

Kanskje tror noen at vi er en krevende forsamling å holde foredrag for, noe som er ganske langt fra sannheten.

Trond orienterte videre om møtedatoene i første halvår 2019, at de vil bli 26. januar og 30. mars med sistnevnte som årsmøte. Litt tidlig, men vi må avpasse oss til en sen påske, og årsmøtet i KFF den 6. april.

Sekretæren hadde mottatt hilsen og avbud fra Ivar Sundsbø, Svein Arne Hansen, Oddbjørn Salte, Tore Haga, Gunnar Melbøe og Hallvard Slettebø. Årsakene til fravær var mange, fra middelhavscruise til rekreasjon etter byggearbeid i hagen, uten at jeg her vil spesifisere nærmere.

Trond snakket også litt om styremøtet, og at vi hadde drøftet rekruttering, om aktivisering av medlemmene og ønskene om bidrag til Budstikka og hjemmesiden.

Hovedpost

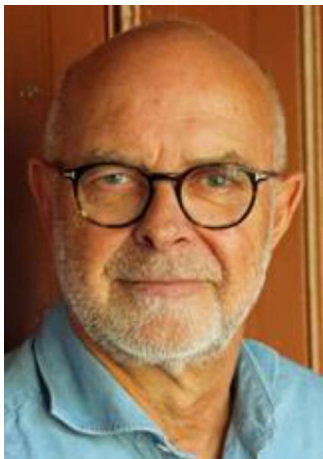
Tom Komnæs startet ca. kl. 13:34 med å presenterte seg selv. Han er vokst opp i Larvik og flyttet til Bergen i 1968 for studier, og der er han blitt værende. Han meldte han seg inn i BFK. Det gikk 31 år fra han begynte å samle norske skillingsbrev til han stilte ut i Bergen i 2011.

Foredraget er delt inn i 2, med innenlandsbrev først. Og det begynner med førstedagsbrev med NK 1 med attest.

Sideoppsettet i eksponatet følger en fast mal med rate, rute og kartillustrasjon. Det siste halve året har det blitt enhetlig design på kartene.

Og vi fikk se en lang rekke sjeldenheter til ulike destinasjoner. Ja, se og se, dessverre var det litt manglende datamessig kompatibilitet som gjorde at det som kom ut på skjermen ikke framsto helt skarpt. Men vi fikk gode og interessante redegjørelser for objektene, som gjorde at det gikk greit å følge med.

Han hadde prøvd å holde en så god kvalitet som mulig på det han stilte ut, men det må av og til vike for det unike. Ikke minst i internasjonal sammenheng må det forklares hvor sjeldne de norske skillingsbrevene kan være. Han tekster med antall kjente objekter til vedkommende destinasjon hvis det er inntil 3 kjente, ikke hvis det er fler. Til å begynne med fulgte han Norgeskatalogen og landebetegnelse der, etter hvert gikk han over til landebetegnelsen slik det var, der og da. Til slutt ble det litt snakk om hva som kan gjøres for å få eksponatet bedre, objektene er gode nok, målet er å gjøre det beste ut av det.



Tom la helt til slutt ikke skjul på at det hadde betydd mye å få hjelp av venner innen miljøet. Og han nevnte i tur og orden Arne Thune-Larsen, Ivar Sundsbø, Svein Arne Hansen, Terje Heskestad og Finn Aune. Da han stilte ut i 2011 fikk han hjelp av Finn til å ordne det slik han mente det burde være. Etter hvert hadde han ordnet det meste selv, men han påpekte at Finn er den beste, både med sine posthistoriske

kunnskaper og evner til å komponere en side.

Det ble anledning til å stille spørsmål, men den sesjonen kom egentlig først etter maten.

Vi nevner kort at Olav Dyresen spurte om utenlandsbrev fra Hedmark, noe som kanskje ikke var så lett å finne. Klaas Biermann ville gjerne rekvirere det ene Finlandsbrevet, noe som ble vennlig med bestemt avslått.



Deretter spurte Klaas om hvordan han opplevde overgangen til å bli utstiller. «-Var det et helt nytt kapittel i ditt liv?» Tom understreket at han lærte veldig mye av å bli utstiller, og at han ble tatt imot med åpne armer i miljøet!

Posthistorisk lapskaus

Vår tradisjonelle posthistoriske lapskaus var bedre enn på lenge.

Asylet har normalt ikke lapskaus på menyen, men lager det spesielt for oss. Litt forskjellige kokker har stått for produksjonen etter at vi flyttet møtene dit, og forståelsen av en tradisjonell posthistorisk lapskaus, slik den i sin tid ble laget på kantina i 4. etasje i Steinhuset, Dronningens gate 15, har vært litt ymse. Godt, jovisst, — lapskaus, kanskje. Nå var det slik den kunne være før i tiden. Skål for oss selv temmelig presis kl. 15:00. De øvrige medlemmene, fikk sin skål kl. 15:04. Rett etter det hyllet vi Posten, slik den engang var, kl. 15:07.

Medlemmenes 5 minutter, se nederst på side 5 i dette nummer.

Så var klokka blitt 15:45, ingen fler hadde noe de ville meddele og siste visningsmuligheter før spontanauksjonen ble annonsert.

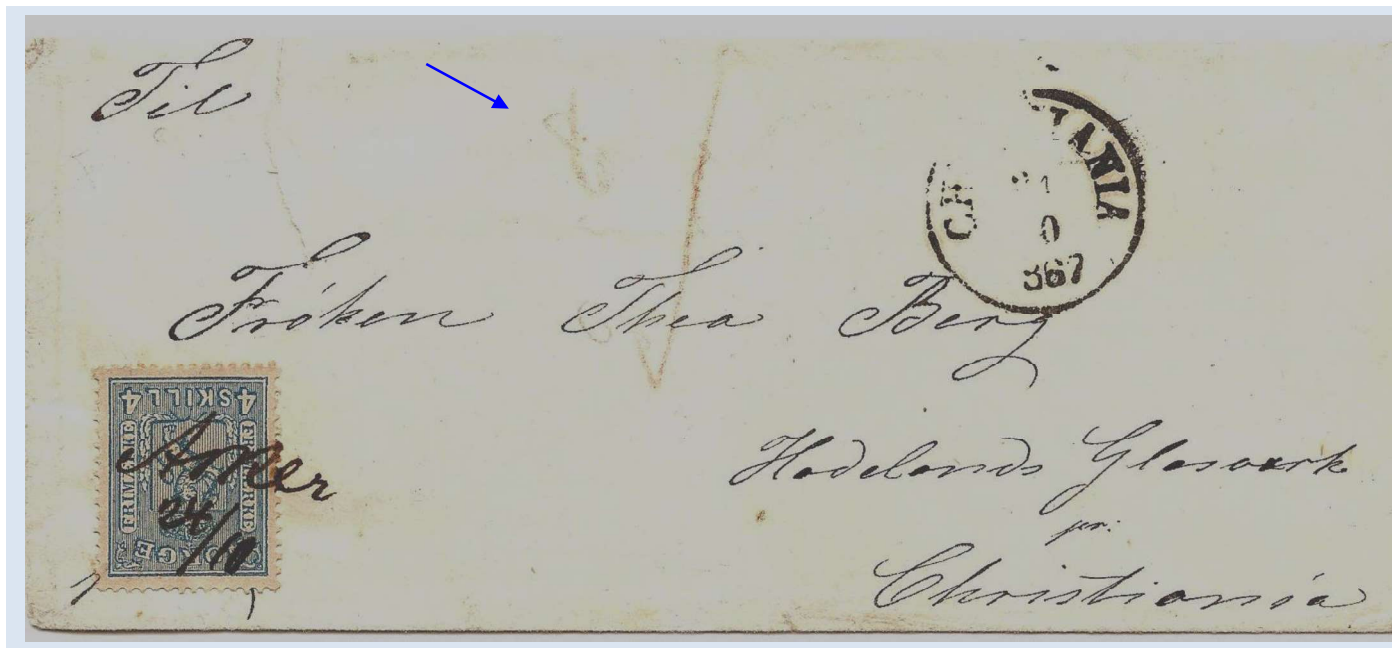


Spontanauksjon

Referenten måtte av familiære grunner gå litt tidligere denne gang. Auksjonarius var som vanlig Trond, og bisitter Øivind Rojahn Karlsen. Sistnevnte har sendt meg auksjonsresultatet. Beskjeden antall objekter, 19 stk. 15 stk. ble solgt, hvorav 2 var donasjon. Kr 175 ble salæret til NPS på 13 objekter, i tillegg gikk de to donasjonene på til sammen kr 150. Og der går alt til NPS. Slik er det!

Referent: *Arvid*

I mange år har jeg hatt brevet som er gjengitt nedenfor liggende umontert da jeg har vært noe i tvil om hvordan sidestempelet CHRISTIANIA og det påførte 6 tallet, noe svakt gjengitt på kopiet, skulle fortolkes.



Ved første øyekast kan det se ut som om det var falt av et frimerke, og brevet satt i porto med det manglende beløp + utbringelsesgebyr.

Imidlertid er det to forhold som tilsier at dette ikke er sannsynlig. Konvolutten er intakt og det ville ikke vært plass til et ekstra frimerke, selv om det var blitt montert sideveis, der deler av stempelet mangler uten at det var blitt brettet om til baksiden. Ingen spor er å se i mikroskopet etter det. Studie av stempelet viser også at en del av datoen, og noe av stedsnavnet Christiania, er borte. Dette er områder som likevel ville ha falt utenfor området dekket av et eventuelt påsatt frimerke.

Etter min oppfatning kan det mangelfulle avtrykket skyldes at brevet har blitt avstemplet på et ujamnt underlag, eller det kan ha vært et innhold i konvolutten som har «fjæret» på enkelte steder der stempelet har blitt påført, og følgelig gitt et ufullstendig avtrykk.

Ved ankomst i Christiania ble fronten påført den tradisjonelle haken og et 6 tall med rød farge. Trolig har innholdet også vært så vidt tungt at sendingen har blitt

vurdert som dobbeltvektig og satt i porto med 6 sk., porto for ubetalt brev inkludert utbringelsesgebyr.

Historikken forteller at glassverkene på Biri, Hurdal og Hadeland ble slått sammen i 1842 til et felles interesseselskap og ble ledet av Christopher Berg. I 1852 fordelte han sine eierinteresser til sønnene Harald, Ole Christian og Nils Berg. Harald Berg fikk ansvaret for å led driften av interesseselskapets «centralutsalg» i Christiania. Det er derfor rimelig å anta at brevet, som er adressert til Frøken Thea Berg ble levert i Christiania. Hun var søster til Harald Berg. I alle fall ble brevet portobelagt.

I de tilfellene der stempelavtrykk ikke er fullstendig er det naturlig å reise spørsmål om hva som kan være årsaken. I de fleste tilfellene skyldes det at frimerke er fjernet, men det finnes mange eksempler på at stempeling har vært utført der brevet har ligget på et ujamnt underlag, eller der innholdet har forårsaket at deler av avtrykket har blitt borte.

Etter å ha saumfart brevet i UV-lys og mikroskop har det nå fått en plass i avdelingen for 4sk4 i samlingen.

Wilfred

Medlemmenes 5-minutter - fra medlemsmøtet 22.september 2018

- Arne Thune-Larsen kom med siste nytt om FILOS 2018, som skulle være om 14 dager. Han karakteriserte det som en «bra utstilling», og nå som vi har fasiten kan vi si oss enige! Tore Berg delte ut brosjyre for utstillingen.
- Frank Gilberg opplyste om at rammegebyret på NORDIA 2019 var satt ned. Og vi fikk også litt rabatt på et par NORDIA salgsprodukter (1 og 2), der og da. Kjøpte man begge, ble det 350 kr stykket. (Se illustrasjon annet sted i Budstikka.)
- Inge Johansen kom med ny lokal posthistorie, rykende fersk fra trykkeriet. En utgivelse som ble tildelt midler fra Gellein, det var kr. 2.500, til utgivelse av bok med tittel: «Posten i Råde». Boka kostet kr. 290,-.
- Bjørn Muggerud hadde fortsatt utgivelsen «Norsk felpost – i vid forstand» til salgs for kr. 350,-
- Per Erik Knudsen mente det kanskje var unødvendig å si noe om at Budstikka stadig har behov for stoff. Vi skulle ikke tenke så mye på om det blir langt eller kort, - bare skriv! (Så kommer det med når det er plass.)
- Kjell Åge Johansen har ansvar for litteratur som allerede er skrevet og utgitt. Biblioteket til Oslo Filatelistklubb, - som også er biblioteket til Norsk Posthistorisk Selskap, - er til for å brukes! Og innholdet i biblioteket finner du på hjemmesiden til OFK.
- Den samme Kjell Åge er også ny Årbok-redaktør av året, og han kunne meddele at den nå var gått i trykken. Og NFT's neste nummer vil gå i trykken.
- Bjørn Muggerud kunne supplere med at Årboka ville være i salg fra Frimerkets dag, og ha utsalgspris på 150 kr

På utstillinga Malmex 2018 fekk eg hand om eit brev (Fig. 3) som for meg var som eit "gullfunn". Det vart sendt frå Liverpool til Fotland pr. Bergen på ei tid det ikkje var starta noko postteneste på staden. Brevet var adressert til Carl Hambro, som var den fyrste til å starte industriell verksemd på Osterøy. Analysen av brevet var komplisert, og på enkelte punkt usikker.

For å lesaren skal kunna skjønna kvifor eg ser dette brevet som eit "gullfunn", må eg gå tilbake til posthistoria på Osterøy. Postsystemet vart utvikla seint. Heilt fram til det fyrste postopneriet vart sett i drift, var det oftast prestane eller andre kyrkjelege arbeidrarar som henta posten til kyrkjelyden på sine reiser til Bergen. Dette forbetra seg straks ein fekk eit postopneri på Osterøy.

Det fyrste postopneriet vart oppretta i Haus ved kongeleg resolusjon av 15.10.1848, og vart sett i verksemd frå 1.1.1849. Samstundes vart det oppretta ei bipostrute med robåt mellom Garnes og Haus, som gav samband med Christiania Postveg. Postopneriet vart styrt av klokkar Harbitz fram til våren 1857. Då tok Proprietær W. Meyer på Mjelde over.

Det gjekk mange år før det kom ny poststad på Osterøy. Fyrst ved kongeleg resolusjon av 7. desember 1855 vart det gjort vedtak om at Hosanger skulle få postopneri. Det kom i drift frå 1. januar 1857. For å frakta posten mellom Haus og Hosanger, vart det samstundes sett i drift ei gåande brevdragarrute mellom dei to postopneria. Med denne kunnskapen, kom også spørsmålet om kva veg og av kven posten vart frakta mellom Haus og Hosanger.

Ved gjennomgang av arkiva etter Skyssvesnet, fann eg eit notat om at Ingebrigt Knudsen Nordaas og Nils Monsen Laastad var nemnde som brevdragarar mellom postopneria. Eg fann dette stadfesta i sesjonsprotokollen for 10. januar 1857, der dei vart fritakne for militærtenesta grunna dette oppdraget. Dette er også fyrste gongen eg finn ordet "brevdragar" om dei som førte posten mellom to postopneri. I andre samanhengar har dei vorte kalla "postkarlar" eller postbod. Skilnaden er truleg at brevdragarane ikkje kunne levera ut, eller ta mot post undervegs.



Fig. 1

Kartet syner ruta langs Postvegen til Christiania fram til Dalevågen. Frå Garnes gjekk posten etter bipostruta til Haus, og med brevdragarar til Hosanger. Frå Hosanger gjekk då brevet med privat skyss til Fotland. (Kart: Frøydis Mjelde)

Det nest spørsmålet var: Kva veg gjekk dei? Ingebrigt førte posten frå Holme (Hosanger) inn Kossdalen og opp til Svenheim. Vidare til Fitje og opp til Låstad. Truleg utveksla dei post på garden der, og Nils førde posten vidare til Haus. Den kortaste vegen ville då vera den gamle kyrkjevegen frå Låstad, på austsida av Låstadvatnet, til Solbjørg. Vidare truleg om Gjerstad, Mæle, over dei gamle Vesetgardane, ned Mjelldalen til Haus. I Haus vart posten levert på Postopneriet for å verta sendt med robåt til Garnes. Denne vegen vart nytta for brevdraging fram til om lag 1868, då Peter Jebsen sine dampbåtar tok over. (Eriksen og Hanstveit: *Dar kjem dampen – med post*)

Som nemnt var brevet adressert til Carl Hambro, Fotland pr. Bergen. Carl Hambro var bestefar til den seinare stortingspresidenten med same namn. I 1845 skipa Peter Jebsen tekstilindustri i Ytre Arne, som den fyrste industrialiseringa i Nordhordland. Hambro såg at det lukkast. I 1851 fekk han hand om Herlandsvassdraget, og starta Fotlands Bomulds-spinderei, fig 2.



Fig. 2

Seinare bygde han og ei kornmølle. Det var den fyrste industribedrifta på Osterøy. Han bygde eit herskaps hus og flytta til Fotlandsvåg. Dette huset er framleis i bruk som Fjordslottet Hotel. Hambro treivst korkje i Fotlandsvåg eller som industrileiar. Han selde anlegget til kontormannen sin, Lyder Holm, og flytta til Bergen. Der døydde Hambro i 1873 som Fattigkasse-kasserar.

Fig. 3.



Fig. 3

Stemplet er av Type S 13.

Colin Tabearth skriv fylgjande til meg:

A very attractive cover. This is the latest Hull Ship-letter Type S13 that I have seen, and very definitely the latest in black, which is less common than the blue ink. I know Robertson illustration shows a date of 1860, but I suspect this was a proof strike as he does not record any examples later than 1854. Your example shows quite a bit of wear of the frame line, so it was obviously a well-used hand stamp.

Colin Tabearth (1958) er ein vidgjeten filatelist og forfattar. Han er spesialist på postruter og portosatsar. I 2017 fekk han æra av å signera the Roll of Distinguish Philatelists, RDP.

Alan W. Robertson (9.12.1906 – 1978) var også ein britisk filatelist som vart skriven inn i the Roll of Distinguish Philatelists. Den fyrste "History of the Ship Letters of the British Isles" av Alan W Robertson kom fyrst på marknaden i 1955. I 1997 vart "Tabearth's Robertson Revisited" gjeve ut, og oppdatert seinast i 2016 av Colin Tabearth.

Med dette som bakgrunn, kan me setja i gang og tolka brevet. Det vart sendt frå Liverpool, og stempla med dobbelstempel "W9 Liverpool 19. au 58 nr. 466". Øvst på framsida er det skrive "pr. Steamer from Hull". Brevet gjekk med tog til Hull, der det vart stempla HULL SHIP-LETTER AU 20 1858".

I 1858 var det to skip som førte post mellom Hull og Christiania, via Christiansand: Det norske D/S Ganger Rolf tilhøyrande "Det Søndenfjelds- Norske Dampskibsselskab" og det britiske S/S Scandinavian tilhøyrande "Wilson Line". Begge skipa hadde avtale om føring av post.

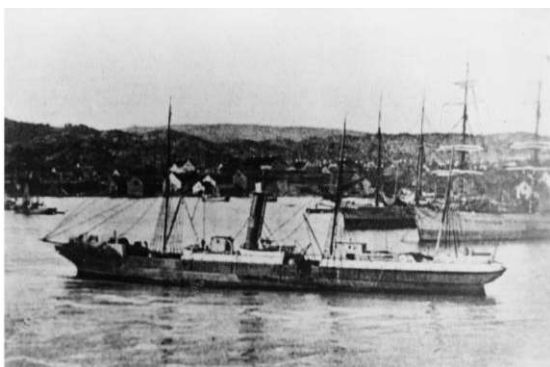


Fig. 4

D/S Ganger Rolf i Christiansand hamn. Skipet vart bygd i Greenock, Scotland i 1855. Eigar var reiarlaget Det Søndenfjelds-Norske Dampskibsselskab. Skipet gjekk ruta mellom Hull og Christiania fram til 1866. (Foto:Postmuseet)



Fig. 5

Eit brevmerke for å skapa blest om Stockholmia 2019, og feiringa av The Royal Philatelic Society sitt 150-årsjubileum. Det syner S/S Scandinavian tilhøyrande Wilson Line. Skipet vart bygd 1852.

Desse to skipa segla frå Hull annan kvar fredag i skarp tevling med kvarandre. På hausten 1858 vart dei samde om å dela ruta mellom seg, slik at dei gjekk kvar sine fredagar frå Hull og Christiania. Brevet er påteikna "Pr. Steamer from Hull".



Fig. 6

I Hull Packet av 25.6.1858 kan eg lesa at S/S Scandinavian skal gå frå Hull til Christiania fyrste gong om kvelden fredag den 25.6.

1858. Skipet var postførande. Avgangen var sett til snarast mogeleg etter kl. 18.00 straks tidevatnet tillet. Vidare gjekk skipet frå Hull annankvar fredag, (same dagar som D/S Ganger Rolf). (Note 3)



Fig. 7

I Hull Packet av 26.3.1858 kan eg lesa at D/S Ganger Rolf skal gå frå Hull fyrste gong 2.4.1858. Dette var fyrste turen i 1858. Skipet var postførande, og var "carrying her Majesty's Ship-letter Mails". Vidare gjekk skipet frå Hull annankvar fredag. (Note 3)

Etter ruta skulle dei gå frå Hull 20.8.1858. Begge skipa var seinka frå Hull, truleg av same årsak, og gjekk fyrst 21.8.1858. Av **fig. 6** kan ein lesa at Scandinavian ville gå frå Hull så snart som mogeleg etter klokka 6, så snart tidevatnet tillet det. I Hull Packet for fredag 13.8 og 20.8 kan ein lese at det var flo kl 3.35 pm den 20.8. Det er difor truleg at begge skipa gjekk frå Hull ved neste flo, kl. 4.16 am. den 21.8. Skipa kom til Christiansand 23.8.1858 (1). Eg kan ikkje slå fast kva skip som førte posten til Noreg.

Normalt skulle posten gå vidare frå Christiansand med D/S Hakon Jarl på veg frå Hamburg via Bergen til Trondheim. Etter ruta skulle skipet vera i Christiansand den 23.8. Truleg vart skipet sin avgang frå Christiansand seinka, grunna at det skulle lasta ein ny propellaksling som skulle leverast til D/S Jupiter som låg i Bergen og venta. (1)

Det er då truleg at posten gjekk over land via Stavanger. Etter ruta hadde denne posten avgang 23.8, og det tok 47 timar til Stavanger. Deretter brukte posten 60 timar til Bergen. (2) På baksida er brevet er stempla Christiansand 23.8.1858. På framsida er det skrive med raudt Chrs.snd 23.8 og Hosanger. Dett er ei påteikning gjort i Christiansand for å syna avgangen. Fotland hadde ikkje postopneri før i 1891. Då det vart oppretta, vart namnet Fotlandsvaag. Hosanger i raudt må difor sjåast på som ei dirigerings påteikning til næraste postopneriet.

Artikkelen held fram på side 8

«Gullfunnet» av Audun Hanstveit

Etter ruta skulle posten koma fram den 29.8. Brevet er avgangsstempla 31.8.1858, dagen før brevet vart sendt vidare frå Bergen. Tida for stempeling av slike brev, går fram av Portoloven av 27.7.1854, og sirkulære av 29.9.1854

mærker?). I denne Forbindelse bemærkes, at det Stempel, der skal påtrykkes ethvert fra Postkontor eller Postexpedition afgaaende Brev til Dplysning om Stedet hvorfra og Tiden paa hvilken et Brev er afgaaet med Posten, skal påtrykkes saaledes, at Datoen, naar Brevet afsendes med Posten, angives, og ikke Datoen for Brevets Indlevering, hvis denne skeer een eller flere Dage før Afsendelsen. Ethvert omfarerende Postkontor har at påtrykke Brevet sit Stempel, udviseende, naar det blev omfareret til Afsendelse til Bestemmestedet.

Fig. 8

(Note2)

I fylgje sirkulære nr. 5 av 24.3.1858, Fig. 9, skulle portoen reknast slik:

IV. For Breve, bestemte til Befordring til eller over Hull, bliver stedse at opkræve en norsk Porto af 14 Skilling for hvert enkelt Brev, hvorimod fremmed Porto af saadanne Breve ikke skal opkræves.

VIII. Alle ombord paa Dampskibet Ganger Rolf indleverede Breve fra England skulle ved Indleveringen frigjøres for den engelske Porto med engelske Poststempler til et Beløb af 6 d. for hvert enkelt Brev. I Tilfælde, hvor det maatte vise sig, at saa ikke er forholdt, har vedkommende Postmester eller Postexpediteur derom at afgive Beretning til General-Post-Directionen.

Fig. 9

I dette høvet er brevet korrekt frankert i Liverpool med 2d + 4d=6 d. På baksida er brevet kartert 1 – 14, der 14 sk. vart kravd betalt av mottakar. 1- 14 er også skrive i svart på framsida. Karteringa er gjort i Christiansand. Vidare kartering 5 – er gjort i Bergen før det gjekk vidare til Hosanger.

Brevet eg fekk hand om under MALMEX 2018,er eit av dei mest eineståande i mi samling.

Audun Hanstveit

Det gjekk av garde med Christianiaposten kl. 05.00 den 1.9.1858. Brevet gjekk til Garnes. Det var eit undervegs brev som ikkje låg i hovudpostveska, men i ein klaff på utsida. Det vart tatt ut av klaffen og ført i robåt etter bipostruta til Haus. Vidare med brevdragar Nils Monsen Laastad. Truleg vart posten utveksla med Ingebrigt Knudsen Nordaas på Låstad, som førte det til Hosanger. Frå Hosanger gjekk det med privat transport til Fotland. Fig.1 syner ruta frå Bergen til Fotland. Brevet er det eldste kjente brevet frå utlandet til Osterøy. Det er også det einaste kjente som stadfestar bruken av brevdragarruta mellom Haus og Hosanger.

Kjelder:

Eiga forskning og studiar av Postens sirkulære på nett.

Eriksen og Hanstveit: Dar kjem dampen – med post Thorsheim, Idsø og Hanstveit: Post – og Stempelhistorie for Norhordland

Note 1: Privat korrespondanse med Erling Berger

Note 2: Privat korrespondanse med Arne Eriksen

Note 3: Erling Bergers søk i avisarkivet i Nasjonalbiblioteket:

<https://www.nb.no/> og British newspaper Archive: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/>.

POSTEX 2018

Som førstegangs-utstillar stakk Finn Bjørke like godt av med bestemannspremien på den nasjonale utstillingen Postex 2018, arrangert i tilknytning til FILOS 2018. Hans utstillingssamling 'The Norwegian prestamp cancellations 1845-54' oppnådde hele 92 poeng.



Selskapets leder var stolt på vegne av Selskapet og poserte villig sammen med debutantene

FILOS 2018

Vårt medlem Olav Dyresen debuterte med sin posthistoriske samling 'Poststeder i Hedmark fra starten og frem til ca 1900' på FILOS 2018. Det ble det hele 85 poeng ut av, noe som ligger helt i øvre sjikt av hva en utstillingssamling vanligvis oppnår ved første gangs framvisning.



Frankering med helpostklipp.

Av Hallvard Slettebø

I Budstikka nr. 3 2018 skriver Arvid Løhre om frankering med helpostklipp. Han konkluderer med at inntil det motsatte er bevist ser det ikke ut til at det var noen direkte forbud mot slik frankering fra 1872 til 1882. Jeg er den lykkelige eier av to sendinger med helpostklipp fra 1872 og 1875.

Jeg samler posthistorie fra Egersund og Dalane, og jeg har i minst 25 år hatt et helbrev stemplet I67 "EGERSUND 3 10 1872", og frankert med utklippet verdimerke fra 3 skilling helsak. Papiret er tynt så det er fra en konvolutt.

Frimerkebildet er tettklippet og nedre venstre hjørne er avrevet før det er limt på brevet. Brevet er en faktura fra Egersunds Fayancefabrik sendt til Flekkefjord. Jeg trodde at det ikke var tillatt å frankere med utklipp fra helpost, og at dette bare var en kuriositet.

En annen kuriositet er at første gang jeg stilte ut dette brevet fikk jeg kommentar fra dommerne at det var dårlig kvalitet! De hadde ikke sett at det var et helpostklipp!

I fjor tror jeg det var, kom det opp et lignende brev på auksjon, og jeg kjøpte dette og! Det er et brevomslag, stemplet I67 "EGERSUND 30 8 1875", og frankert med utklippet verdimerke i tykkere papir som må være fra 3 skilling brevkort. Her er verdimerket pent bredrandet. Brevomslaget som er sendt til Christianssand er uten innhold, men avsenderens navn *T.H. Puntervold* er påført på baksiden. Interesserte kan lese mer om ham her

<https://www.dalanefolkemuseum.no/leksikon/puntervold-tonnes-houge>

Frankeringen på begge sendingene er akseptert med tre års mellomrom og brevene er ikke satt i porto. Det ser i hvert fall ut til at slik frankering var etablert praksis ved Egersund Postexpedition på 1870-tallet.

Siden Arvid Løhre nå langt på vei dokumenterer at det ikke var forbudt med slik frankering, så skal det være en fornøyelse å endre tekstingen i samlingen min!



2018

FILATELISTISK ÅRBOK

NORSK FILATELISTFORBUND



Budstikka har omtalt fenomenet **Filatelistisk Årbok** noen ganger i tidligere nummer. Spesielt fordi stoff fra Budstikka ofte har fått plass i bøkene.

I årets utgave har Kjell Åge Johansen funnet plass til fem artikler fra Budstikka, fra 2017 og 2018. Årboken er en viktig utgivelse. Selv om vi har lest noe før, er dette en bok som fortjener plass i egne hyller. Jeg kjøpte min.

Den nye årbokredaktøren har lest seg gjennom alle klubb-bladene vi andre ikke får sett og har plukket godbit etter godbit.

Kjøp årboken når du blir tilbudt den. Masse spennende lesning for oss posthistorie-interesserte!

Postfortelling mm.

Posten Norge har sendt ut en pressemelding om at de arbeider intenst med å lage en ny fortollingsrutine som skal gjøre det enklere og billigere å fortolle små forsendelser..

Det nye systemet vil kanskje bare være i bruk i 2020 og 2021, ettersom det arbeides med EU-standard som via EØS antagelig også blir «vår».. Her vil det altså skapes en postrutine som allerede året etter forsvinner.

Den blir altså **posthistorie** i løpet av kort tid. Noen av NPS medlemmer vil sikkert holde øye med utviklingen og dokumentere. Budstikka og NPS hjemmeside vil ha stoff også om slike fenomener, i nær fortid og i nåtiden. **Historie skapes hver eneste dag.**

Posten i Lillestrøm og det første postbudet.

Av Arvid Løhre

På Romerike opplever vi stadig flere historiske «spel» og forestillinger basert på lokalhistorien. Dramatisering og tilrettelegging av de historiske hendelsene er selvfølgelig nødvendig, men noen ganger går det på bekostning av historiske fakta. Lillestrøm har vært aktuell i så måte. I august 2016 var det premiere på den flotte bymusikalen «Da verden kom på skinner», en forestilling basert på Lillestrøms historie. I august 2018 ble stykket satt opp igjen på nytt. Stykket er lagt til perioden fra det første toget passerte i 1854, og fram til 1934.

De to mennene som sto bak forestillingen, Erik Schøyen og Henrik Amundsen, kunne i 2016 opplyse at i forestillingen var det noe historiske fakta. «Annet ren og skjær løgn eller omskrivninger. Hva som er hva kan være vanskelig å skjelne.»

Lillestrøms historie handler også om posten og posttjenestene. I bymusikalen får det sitt uttrykk gjennom figuren «Sivert postmann», som har blitt tolket av Mats Moe. Siden hele rollefiguren og alt han sier og gjør i yrkesmessig sammenheng stort sett passer best under kategorien «ren og skjær løgn», kan det være på sin plass å presentere den sanne historien om posten og de første postbudene i Lillestrøm.

Poststedene i Skedsmo

Hurtig framføring av post var et viktig argument for å anlegge en jernbane i Norge, og jernbaneloven av 1848 forutsatte at posten ble transportert med jernbanen. «Norsk Hoved-Jernbane» ble offisielt åpnet 1. september 1854, og det første toget rullet gjennom det vi i dag kjenner som byen Lillestrøm.

Samme dag var det også slutt på posttransporten som hadde foregått med hest og kjerre mellom Christiania og Eidsvold. Men det gamle poståpneriet i Skedsmo lå fortsatt på Skrimstad gård langt vekk fra jernbanelinja, og posten måtte hentes på Frogner stasjon av poståpneren. Dette er dokumentert gjennom Postens skyssprotokoll, der det står følgende:

«Skedsmo Postaabneri – Frogner. Postaabner Joh. Skrimstad beforder posten for 34 Sk. pr. Tour frem og tilbage med 1 Hest og forsvarligt kjøreredskab. Contr. 11/8 54, Jno. 1814/54.»

Det gikk over ett år før det ble anlagt poståpnerier på noen av jernbanestasjonene: (Postens «Circulaire», 24. september 1855)

«Fra 20de d.M. ere Postaabnerier oprettede paa Jernbane-Stationerne Grorud, Lillestrømmen, Frogner, Kløften, Trøgstad, Dal og Eidsvoldsbakken i Agershuus Amt... »

Strømmen fikk poståpneri på jernbanestasjonen allerede fra 1. februar 1855. Det var ikke snakk om å legge ned Skedsmo poståpneri, selv om det kom et nytt poståpneri på Frogner jernbanestasjon i 1855. Fra 1854 til 1869 ble posten hele tiden hentet på Frogner stasjon av poståpneren i Skedsmo, og transportert til post-åpneriet i området ved Skedsmokorset. Skedsmo poståpneri ble fra 1. april 1869 flyttet til Leirsund gård. Det hadde trolig ligget til rette for dette etter at «Stoppested for Passagertogene ved gamle Lersund» gikk over til å bli stasjon i 1865.

Posten i Lillestrøm

20. september 1855 ble det som nevnt opprettet et poståpneri på Lille Strømmen jernbanestasjon, i Rælingen sogn, Fet herred. Byen Lillestrøm har sitt navn fra Rælingen, og der lå stasjonen. Men rett etter opprettelsen var det rett og slett for lite med post til å forsvare et poståpneri, og allerede 16. januar 1856 ble det nedlagt. Det skulle gå 14 år fra 1856 før det ble opprettet et nytt poståpneri på Lillestrøm jernbanestasjon i Skedsmo, i 1870. I mellomtiden skjedde det noe som fikk stor betydning for det vi kjenner som Lillestrøm. 3. oktober 1862 ble Kongsvingerbanen offisielt åpnet. Jernbanestasjonen ble flyttet over til Skedsmo på den andre siden av Nitelva, men beholdt navnet fra Lille Strøm gård i Rælingen.

Hvordan ble posten til Lillestrøm levert 1856-1870? I hvert fall ikke med et postbud! Posten anså ikke postombæring som sin oppgave den gang. Eventuell post måtte hentes på nærmeste

Denne artikkelen er opprinnelig skrevet for «Skytilen», medlemsbladet til historielagene på Romerike.

Lokal posthistorie er det mange som interesserer seg for, så for Budstikka har jeg lagt til et avsnitt om kildene som jeg har brukt. (Epilog, side 13)

Kanskje kan informasjonen om de kildene jeg oppgir gi andre noen tips til egen forskning.



Et rollebilde av Mats Moe som «Sivert postmann». Det meste er historisk feil. Foto: Lillestrøm kultursenter.

Dampsagene hadde hovedkontor og postadresse i Kristiania. Skedsmo var bygdesenter og hadde lensmannskontor, kirke og poståpneri. Det er fortsatt uklart om vanlige folk i Lillestrøm måtte ta turen til Skedsmo og Skrimstad, eller om de kanskje brukte poståpneriet på Strømmen jernbanestasjon i disse 14 årene? Det var uansett ikke mange innbyggere i det lille, nye tettstedet.

Klage på posttjenestene på stasjonen

Men fra 1. oktober 1870 var posten for første gang representert og etablert i selve Lillestrøm, på jernbanestasjonen. Da var det jernbanens folk på Lillestrøm stasjon som hadde ansvaret for posttjenestene, i tillegg til sine øvrige oppgaver. Det var i Statens interesse at disse tjenestene kunne kombineres, og denne ordningen eksisterte i mange år ved en del stasjoner. Lillestrøm hadde denne ordningen i 20 år. Poståpneriet var på Lillestrøm jernbanestasjon, og stasjonsmesteren sto ansvarlig som poståpner. Utlevering av posten fant sted ute i forhallen.

Det fantes ingen «Sivert postmann» til denne oppgaven, historisk korrekt ville det vært i bymusikalen at jernbanearbeider «Martin» utleverte posten! Det var proppfullt av folk i venterommet da posten ble ropt opp og utlevert.

Det kom gjentatte klager på forholdene på stasjonen. Skedsmo herredstyre søkte også flere ganger om et eget postkontor i Lillestrøm.



Voldgaten med Storgata 5 til høyre, bygningen står pent restaurert i dag. Bakenfor uthus og Storgata 5 B, kjøpmann Foseids annekset. Fra et postkort i lystrykk, datert 1907, ukjent utgiver. I 1907 var postkontoret i annekset, det er kanskje to eller tre postbud vi ser ved uthuset?

Selvstendig poststed i Lillestrøm

Det ble til slutt bevilget av Staten, og kom på plass 1. februar 1890 i Kjøpmann Foseids gård, Storgata 5. Gunda Robarth ble poståpner på Lillestrøm poståpneri. Et poståpneri var et poststed av en lavere kategori enn et postkontor. Men Lillestrøm var i vekst, og 1. juli 1892 ble Lillestrøm poståpneri oppgradert til postkontor. Da Gunda Robarth som følge av dette ble konstituert som postmester i 1892, var hun landets tredje kvinnelige postmester.



Postmester Gunda Robarth.
Foto: Norges Postmuseum

I perioden dette omhandler, fram til 1934, flyttet postkontoret to ganger til. Den 8. mai 1900 flyttet det til Foseids annekset, Storgata 5 B, inngang fra Voldgata. Og så til slutt ble den nye Post- og telegrafbygningen i Storgata 7 tatt i bruk av Lillestrøm postkontor 28. februar 1927. Posten hadde 1. etasje, med budavdeling og ekspedisjonslokale. Postvesenets viktige andel i byggets historie er dessverre utelatt da historien til bygget ble sammenfattet i et blått emaljeskilt på fasaden.

Det første postbudet i Lillestrøm

Lillestrøm fikk gatenavn i 1888. Før dette var det heller ingen postombæring, ingen lokal distribusjon annet enn ved avisbud. Det første postbudet i Lillestrøm begynte ikke før 1. juli 1895, etter at Stortinget hadde bevilget penger til formålet. Lillestrømvavisa «Valget», 30. juli 1895, omtalte det slik i et innlegg:

«Til 2 postbud i Lillestrøm er af departementet foreslaaet kr. 700; af vedkommende stortingskomite er indstillet til bevilgning kr. 500.»

Det ble videre kommentert at kr 700 ikke var for mye, det var heller for lite for at postens ombringelse kunne skje på en forsvarlig måte.

Gustav Bratlie, 14 ½ år, ble Lillestrøms første postbud til en lønn av kr 25 i måneden, det ble kr 300 i året. Det andre postbudet i Lillestrøm var Johan Gulliksen, 15 år, som ble hjelpebud på Volla litt senere det året. Lønna hans var bare

kr 16,50 i måneden, kr 198 i året. Dermed var kr 498 av den årlige bevilgningen på kr 500 brukt opp. Da alt var på plass og etablert ble en ny ordning med ombæring i hele Lillestrøm annonsert i «Valget» 30. august 1895:

«Fra 1ste Sept. førstkommande etableres Ombæring af almindelige Postsager inden Lillestrøms Grændser. Fra samme Tid kan ikke Adressater inden Ombæringsdistriktet afhente Postsager (Aviser undtagne) medmindre Afsætningsgebyr erlægges.»

På hverdagene startet ombæringen i både indre og ytre distrikt kl. 9, ny runde til indre distrikt kl. 12 og kl. 17.45. Fram til 1898 var det ikke snakk om noe annet enn at posten også skulle ombæres på søn- og helligdager, og når det var sommerruter startet ombæringen disse dagene kl. 13, på vinteren kl. 9.

Gustav Bratlie var bare postbud et par år, så begynte han på Strømmens Værksted. Johan Gulliksen holdt ut omtrent like lenge, og da ingen ville overta til den lille lønnen han hadde ble det krise. Han var i 1900 registrert som smedlærling, og bodde i Næsgaden 18 C i Lillestrøm.

Det første postbudets hverdag i 1895

Akershus Arbeiderblad hadde 29. juni 1945 et intervju med det første postbudet i Lillestrøm, Gustav Bratlie. Det var i anledning 50-årsjubileet for postombæringen i Lillestrøm, 1. juli. Og han bekrefter der opplysningene som framgår av annonsen som er referert.

Arbeidsdagen var lang. Han måtte møte opp kl. 7.30 på stasjonen og hente posten som kom med det første morgentoget og bringe den til postkontoret i Foseidgården, Storgata 5.

Deretter måtte posten sorteres, og avisene som skulle distribueres måtte påføres abonnentenes navn for hånd etter lister.

Det var to Lillestrømvaviser, «Akershus» som hadde egne bud, og «Valget» som for det meste også hadde egen distribusjon. Det samme hadde Osloavisen «Dagsposten». Men både «Morgenposten», «Morgenbladet», «Verdens Gang» og «Norske Intelligenssedler» måtte navnes og omdeles.

Ved 9-tiden var postsorteringen vanligvis ferdig, og postbudet kunne starte sin første tur. Ny tur kl. 12 omfattet bare sentrum, vesentlig forretningene, doktoren og andre kontorer. Ettermiddagsturen som var annonsert kl. 17.45, var også kortere enn turen om morgenen, men omfattet også litt på den andre siden av jernbanelinjene i tillegg til sentrum.

Arbeidsdagen var med det langt ifra over. Kl. 22 var det å møte opp på stasjonen for å ta imot posten fra Trondhjems-toget som etter ruta skulle komme da. Toget var ofte forsinket, især om vinteren. Det kunne derfor ofte nærme seg midnatt før toget innfant seg. Med toget kom det ofte mye verdipost, det kunne dreie seg om tusener av kroner. Det var ingen spøk for en 14 ½-årgammel gutt å vandre i bekmørke fra stasjonen til postkontoret med store kontantbeløp i vesken, men det gikk bra.

Postbudrute måtte sløyfes

En av postbudstillingene ble inndratt, og det sto annonse i Akershus-Budstikken, 29. januar 1898:

«Fra LILLESTØM POSTKONTOR. Ombæring af Post i 2det Distrikt stanses fra 1ste Februar indtil videre. Posten maa afhentes, men ikke før Kl. 9 Morgen.»

Postmesteren kom med en forklaring i form av et innlegg i samme avisutgave, der hun skyldte på de offentlige bevilgningene. Ingen ville arbeide for den lave lønningen, kr 16,50 pr. måned. «– Andragende om Forhøielse vil strax blive indsendt til Poststyrelsen.» sto det i innlegget. Videre skrev hun at de hadde søkt Herredstyret om tilskudd til det manglende beløpet, men fått avslag. Det var vel ikke lett bestandig å fremme interessene til det voksende tettstedet Lillestrøm innen Skedsmo herred, som den gangen også omfattet Lørenskog. Men Gunda Robarth opplyste at en tilsvarende søknad om tilskudd ville bli sendt Samlaget, det offentlige øl- og vinutsalget!

Postombæring finansiert av ølutsalget?

Tanken var kanskje ikke så rar som den høres ut for oss. Herredstyret hadde utformet regler for virksomheten, som var under offentlig kontroll. Overskuddet skulle komme samfunnet til gode:

1. Bekjempelse av drikkeondet.
2. Tiltak for å fremme offentlig orden og sikkerhet.
3. Understøttelse av såkalt verdig trengende.
4. Støtte til indremisjonens virksomhet.
5. Støtte til andre allmenntilgynnsomme formål.

Postombæring kom i tilfelle under punkt 5, men Postmesteren fikk ingen penger fra Samlaget. Løsningen ble visstnok to postdistribuerte aviser som tro støttende til i en kortere periode, og området på Volla fikk på nytt posten levert.

Klager på ombæringen

«Akershus-Budstikken» la skylden for alt på postmester Gunda Robarth. 14. juli 1898 omtalte de en klage som ville bli innsendt til Poststyrelsen, undertegnet av

«-en Flerhed af Stedets Indvaanere.

«-Og til Bevis for at hun ikke er sin Plads voxen vil Klagen indeholde en hel Del Enkeltheder om Tilstanden ved Postkontoret samt den Maade hvorpaa Posten ombringes, idet Aviser, Breve og Bankosedler henslænges nede paa Trappen til Folk som bor i 2den og 3die Etage, istedenfor at bringes dem ihænde, saadan som Loven paabyder.»

Det var mye skriverier i avisene om posttjenestene i Lillestrøm, det gjaldt langt fra bare postombæringen. Og postmester Gunda Robarth fikk mye kritikk, men hun var konservativ og svært negativ til venstrepressen, og la ikke skjul på dette.

Nye ungdommer som postbud i 1900

Folketellinga i 1900 viser at det var to andre unge gutter som var postbud 2 år senere. Det var 15 år gamle Johan Sjøblom, født 1885 i Fredrikshald (Halden), han bodde i Sørumsgraven 2. Den andre var to år eldre Georg Sundby, født 1883 i Skedsmo, som bodde i Storgaden 6.

Postmester Gunda Robarth hadde begynt med en praksis som ble videreført av etterfølgeren, postmester Jørgen Andersen Hustvedt. Hustvedt tiltrådte i stillingen 1. mai 1919. Kanskje delvis tvunget på grunn av manglende bevilgninger, men fagbevegelsen la også etter hvert skylda på de lokale postmestrene. Saken ble omtalt slik i «Postmanden», medlemsbladet til Norsk Postforbund, 1. oktober 1927:

«På foranledning av vår forening i Lillestrøm, har forbundet helt siden begynnelsen av året arbeidet med lønnen for de derværende brevbud. D. v. s.: budene krever, og det med full rett, at de blir ansatt på regulativmessig måte med lønn o.l. som for brevbud i bestemt.

De opplysningene vi har fått om forholdene i Lillestrøm, synes å gå i den bestemte retning at skylden for disse «utenomregulativmessig» tilstande budene arbeider under, i første rekke må tilskrives postmesterens evne til ikke å bry seg om de bestemmelser, som er fastsatt for budenes ansettelse og avlønning.

Postmesteren har, så vidt vi forstår, gjennom en årrekke benyttet unggutter til postombæringen for en minimal godtgjørelse, som han fastsatte etter eget forgodtbefinnende. Når guttene har vokset til, har de ikke kunnet gå for denne betaling lengre og så har de tatt annet arbeid. Og postmesteren har tatt inn andre gutter o.s.v. Dette har postmesteren kunne gjøre, uberørt av de bestemmelser som er fastsatt om budenes avlønning, fordi han har benyttet, som sagt, unge gutter og fordi han stadig har passet på å holde arbeidstiden under den minimumsgrense som fastsattes for fast ansettelse i 1917.»

Av innlegget går det fram at forholdene under krisetiden var forholdene spesielt preget av midlertidige ansettelser. Det var den såkalte jobbetiden under Første verdenskrig, da det var lett å finne annet godt betalt arbeid.

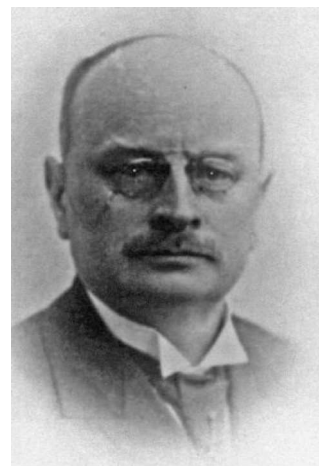
Andre kilder forteller om situasjonen i april 1918 da «samtlige postgutter ved Lillestrøm postkontor» hadde sett seg tvunget til å si opp arbeidet og søke seg til andre arbeidsplasser. «Akershus Social-Demokrat» og den konservative «Akershus» brakte to vidt forskjellige versjoner av bakgrunnen for konflikten.

Da de vanskelige årene på 1920-tallet satt inn med arbeidsløshet ellers, holdt budene i Lillestrøm ut i sitt arbeid og alle ble etter hvert over 18 år. Dermed hadde de krav på fast ansettelse og regulativlønn.

«- Og det må være klart at disse bestemmelser ikke er fastsatte av hensyn til budene, men utelukkende av hensyn til at ordningen med postombæringen skal være så betryggende som mulig.»

Uniformen til budene

I bymusikalen opptre «Sivert» hele tiden i en rød uniform som mest av alt minner om uniformstypen designet av Lise Sjøak Bræk, og innført fra 1994. De mindreårige postbudene i Lillestrøm hadde ikke uniformer i 1895, det var ikke engang nasjonale bestemmelser for hvordan eventuelle lokalbudenes uniformer skulle se ut. Nasjonalt uniformsreglement for alle tjenestemenn i Posten kom i 1899. Det er trolig at guttene i det minste ble utstyrt med uniformsler etter år 1900, men de var mørkeblå, nesten sorte av farge i hele resten av perioden som stykket omhandler. De fast heltids-ansatte postbudene var uniformspliktige på 1900-tallet, dermed også i Lillestrøm.



Postmester
Jørgen Andersen Hustvedt.
Foto: Norges Postmuseum.



Postbudenes uniformsler 1899-1935.
Foto: Arvid Løhre.

EPILOG. KILDER TIL LOKAL POSTHISTORIE

Jeg håper at de som *ikke* er lokalkjente også finner artikkelen av interesse. Det er vanskelig å finne kilder til stoff om lokalomdeling med postbud så langt tilbake. Så her kommer litt omkring dette.

Lokalaviser

I artikkelen viser jeg til flere forskjellige lokale aviser. Stadig flere av disse foreligger digitalisert. Lenke til Nasjonalbibliotekets oversikt over digitaliserte lokalaviser er følgende:

<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser>

En del er åpent tilgjengelig. På noen aviser kan du få tilgang gjennom selve avisens nettside, når du har et abonnement som inkluderer elektronisk avis. Et eventuelt korttidsabonnement behøver ikke å være dyrt, bare du husker å si det opp når prøveperioden er over. Og noen kan du få lese gratis hvis du låner en maskin på ditt lokale bibliotek og leser det der, folkebibliotekene har tilganger ut over det du har hjemmefra på din egen maskin.

Det å gå gjennom lokale aviser er både omfattende og arbeidskrevende. Jeg er slett ikke sikker på om alle har samme søkesystem som de bruker i Aftenpostens elektroniske arkiv. Akkurat det er et fabelaktig system, og jeg bruker det stadig. Kanskje kan du begrense gjennomgangen til de årgangene eller månedene der du vet det må ha skjedd noe, men mange av postkontorene har annonser med opplysninger om åpningstider og liknende i forbindelse med jul, påske og andre bevegelige helligdager. Så du får små drypp av informasjon hele tiden. Men det mest interessante i denne sammenhengen er jo opplysningene som har med postombæring og ruteendringer.

I Lillestrøm var vi i den heldige situasjon at noen gjorde denne jobben, og satt i timevis og dagevis på Nasjonalbiblioteket (tidligere Universitetsbiblioteket) i Oslo og så gjennom filmruller med avfotograferte filmruller av lokalavisene. Geir Kaasa og jeg fikk med en pensjonist i jubileumskomiteen til 100-årsjubiléet for Lillestrøm som fullverdig postkontor i 1992. (Vedkommende hadde tidligere gjort samme jobben for fotballaget LSK, og funnet fram all aktuell statistikk for laget til boka «LSK 75 år»). Så siden da har jeg hatt kopier av svært mange postannonser og innlegg om posten i Lillestrøm, hentet fra lokalavisene.

Folketellingene og postfolkene

For å finne fram til postfolk fra den aktuelle kommunen, og søke for eksempel på: «*post*» i rubrikken for «Yrke». Ved å bruke *-tegn foran og etter, søker du med «post» som ordstamme, det kalles trunkering. Du vil da også få ut kvinner med yrket «huspost» og liknende, i tillegg til Postvesenets yrker. Ved å søke slik på 1910-tellinga, fikk jeg blant annet opp tre ungdommer, to 16-åringer og én 17-åring med yrket «postbud». Disse er ikke navngitt i artikkelen, men jeg nevner det her som eksempel.

Stortingsdokumenter

Husker en varm sommerdag i 1997 jeg satt og svettet i et av tårnene i Dronningensgate 15 i Oslo i et av Postbibliotekets magasiner og gikk gjennom «Stortingets forhandlinger. Forklaringer til Postvæsenets Regnskab», blant annet for terminene 1886-87 og 1887-88, og fant nye opplysninger om postkasseføringen med D/S Turisten. (Publisert i Frimerke Forum nr. 3, 1997.) I boka til brødrene Aune, (1997) «Norske innenrikske portotakster & gebyrer 1877-1995» står det på side 138 når det ble innført offentlig lokalpost i en del norske byer. Som vi så fra Lillestrøm var ombæringstjenesten i byene helt avhengig av statlig bevilgninger. I noen tilfelle kan man finne referater om stortingsforhandlinger der dette blir drøftet. I allfall vil slike bevilgninger og poster finnes igjen i regnskapene til Stortinget.

I denne artikkelen har jeg funnet detaljene igjen i avisinnlegg, derfor slapp jeg å søke.

Postbud i postens publikasjoner

«Sølvsnorene» er ikke like synlig som «gullsnorene» i Postvesenet. I boka «Schønings norske posttjenestemenn, 4de utgave 1903-47.», utgitt av Det Norske Postmannslag, Bergen med Olaf Jæger som redaktør, finnes det ingen som hører til «Norsk Postforbund», budenes forening.

Postbiblioteket har en del utgaver av «Fortegnelse over Det norske postvesens tjenestemenn (med direkte offentlig ansettelse)» / «Tjenestemenn i Postverket» / «Arbeidstakere i Postverket». Jeg har ikke sjekket de første utgavene fra 1920-30-tallet om de også omfatter postbud. Men i 1941 fant jeg 5 postbud i Lillestrøm. Den eldste var født i 1903 og ansatt i 1921. Ungdommer som fikk jobb på 1920-tallet beholdt vel gjerne en slik fast stilling i Staten i de vanskelige årene som fulgte.

Jeg antar det er uproblematisk å rekvirere kopier fra Postbiblioteket i PDF-format med oversikt over postbudene fra din egen by for aktuelle år, uten at det blir for mye arbeid for bibliotekarene.

«Postmanden» var organ for Postbudenes Landsforbund, senere «Postmannen» og Norsk Postforbund. Utkom 1903-1986. Jeg har lest den på lesesalen til Arbeiderbevegelsens Arkiv og Bibliotek i Oslo, men den finnes selvfølgelig også i Postbiblioteket i Lillehammer Museum.

Er du heldig finner du en sak fra din by, eller en personalomtale.

[Illustrasjon på forsiden: Postbud M. Eide i Tromsø, fra «Postmanden» nr. 8, 15. april 1916. Hele omtalen er gjengitt i TFK-Nytt nr. 1, 1994. De lånte et eksemplar av bladet fra meg, jeg har noen spredte nummer i eget bibliotek.]

Andre lokale kilder

Kanskje har man flaks og finner noe i lokale bygdebøker, årbøker og lokalhistoriske hefter m.m. Her skal det meste være digitalisert og tilgjengelig fra Nasjonalbibliotekets. Her er også gode søkemuligheter.

Jeg har i denne artikkelen blant annet funnet utfyllende opplysninger om Samlaget, det offentlige øl- og vinmonopolet, i det lokalhistoriske 2-bindsverket om Lillestrøm.

Landpostbudene og landpostrutene er et kapittel for seg, og det er til dels andre kilder som gjelder for historien om dem.

Arvid Løhre

Amerikabrev fra Indre Ryfylke 1892 – 1907.

Av Helge Fritsen

I en større samling amerikabrev, i tiden fra 1893 - 1908, som jeg har fått tilgang til, var det flere brev sendt fra brevhus og poståpnerier i Forsand kommune i Rogaland. I alt var det 27 brev fra poståpneriet Fossan i Ryfylke, 12 brev og postkort fra brevhuset Meling og 6 brev fra poståpneriet Helle i Ryfylke. Det var også et par brev fra poståpneriene Høgsfjord (Høle, Sandnes kommune) og fra Idsal i Ryfylke (Idse, Strand kommune).

Brevene er sendt fra familie og venner til Ingebret G. Erevik som oppholdt seg i South Omaha, Nebraska fra 1883 til 1905, (med et opphold i Norge 1899-1901), Sioux City Iowa i 1905, og i gruvebyen Cable, Anaconda, Montana fra 1906 til 1908. Han kom tilbake til Norge i 1908. Han kjøpte en gård i Stavanger i 1909. Ingebret var født i 1872 på gården Erevik i Forsand Kommune i Rogaland.

Brevene er av lokal- og posthistorisk interesse og i det følgende gir jeg noen eksempler på hva som finnes i samlingen.



Gården Erevik i Forsand kommune i Rogaland.

Kortet er skrevet 26.3.1906 og sendt Sioux City Iowa, USA. Det har følgende tekst: «Jeg sender dig her et fotografi af Erevik, som jeg tog engang i vinter. Som du ser blev det ikke godt, men jeg tenkte du allikevel havde lyst at ha det. Tusen tak for brevet. Og hjertelig hilsen fra os alle. I.N.»

Brev fra poståpneriet Fossan i Ryfylke. (Forsand kommune, Rogaland)

Fossan poståpneri ble opprettet 1.7.1871 under Stavanger postkontor. Navnet ble endret til Fossan i Ryfylke 1.7.1891 og til Forsand 1.10.1921.

Stempelet FOSSAN I RYFYLKE ble utstedt fra Kristiania postkontor 1.7.1891 og innsendt 7.11.1921. Dette stempelet er registrert brukt fra 18 III 05 (første) til 19 X 1921 (siste). (Poststemplene i Rogaland 1848- 2015).



Brev fra Fossan i Ryfylke til South Omaha Nebraska, Amerika. Porto 20 øre. Stemplet FOSSAN I RYFYLKE 11 IX 94. På baksiden stemplet STAVANGER 11 IX 94 (overordnet postkontor), ankomststempel SOUTH OMAHA NEBR, RECID SEP 24 7 30 PM 1894.

I brevsamlingen er det 23 brev fra familien Erevik stemplet FOSSAN I RYFYLKE i perioden 1892 - 1902. Brevene er sendt til South Omaha, Nebraska, Første stempelavtrykk er 23 V 93 og siste er 25 IX 01. Alle avtrykkene er før tidligere registrerte førsteavtrykk.

Brev fra brevhuset Meling (Forsand kommune, Rogaland).

Etter 1901 ble familiebrevene ikke lenger sendt fra poståpneriet Fossan i Ryfylke ettersom brevhuset Meling, (som lå nærmere gården Erevik), ble opprettet 16.1.1902. Brev og postkort til Amerika fra Erevik ble fra nå av sendt fra brevhuset. Brevhuset ble lagt ned 1.10.1907. Brevhuset benyttet 4-rings kassasjonsstempel nr. 586. I følge stempelkatalogen for Rogaland ble stempelet utstedt fra Kristiania 23.1.02 og trolig innsendt i oktober 1907.

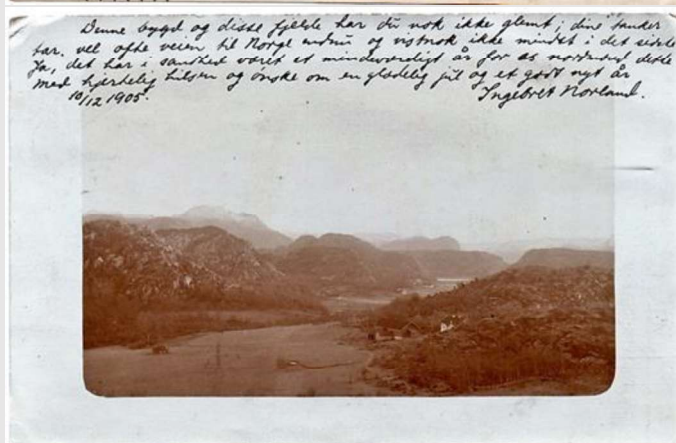
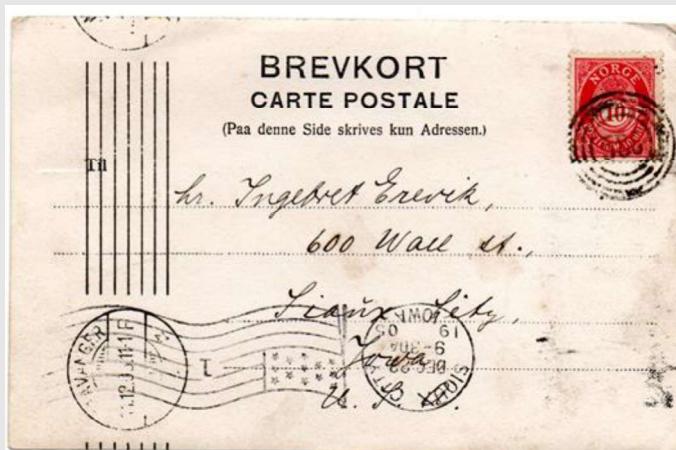
4-ring stempelet 586 er registrert på et kort (avbildet i Forsand & Høle av Ivar Tjelta) og på NK 75 og NK 77. (Poststemplene i Rogaland 1848- 2015).

I brevsamlingen er det er 7 brev og 2 postkort med 4-ring 586 sendt i perioden 1902 -1906 som dokumenterer tiden som brevhuset Meling eksisterte. Brevene og postkortene i perioden er sendt til South Omaha, Nebraska, Sioux City, Iowa og Cable, Anaconda, Montana.

Den første registrerte bruk av stempelet 4-ring 586, er på et brev til South Omaha Nebraska. Det er stemplet Stavanger 27.12.1902, (overordnet postkontor), og ankomststempel South Omaha 5.1.1903. Den siste registrerte bruk av 4-ring 586 er på et brev til Cable, Anaconda, Montana. Det er stemplet Stavanger 19.6.1906.



Brev sendt fra Meling til South Omaha, Nebraska, Amerika. Inneholder et portrettfotografi. Porto 40 øre. (Dobbeltvektig brev). Stemplet 4-ring 586. På baksiden stemplet Stavanger 21.9.93. (Overordnet postkontor). Brevet er ikke ankomststempel.



Kort fra Meling sendt Sioux City, Iowa. Stemplet 4-ring 586, sidestemplet Stavanger 11.12.05 (overordnet postkontor) og ankomststemplet SIOUX CITY DEC. 22 9-30A 1905 IOWA. Porto 10 øre. Kortets billedside er et fotografi av bygda Meling i Forsand kommune i Rogaland. Det er skrevet følgende på kortet: «Denne bygd og disse fjelde har du nok ikke glemt: dine tanker tar vel ofte veien til Norge endnu og vistnok ikke mindst i det siste. Ja, det har i sandhet været et mindeverdig år for os nordmenn dette. (Unionsoppløsningen med Sverige). Med hjertelig hilsen og ønske om en gledelig jul og godt nyttår. 10.12.1905 Ingelbrecht Norland.

Brev fra poståpneriet MELING I RYFYLKE

Meling brevhus ble omgjort til poståpneri 1.10.1907. Poståpneriet benyttet stempelet MELING i RYFYLKE som ble utstedt fra Kristiania 28.9. 1907 og innsendt 5.10. 1927. I stempelkatalogen er stempelet registrert brukt 21 XII 07 (første) og 22 IX 27 (siste). (Poststemplene i Rogaland 1848-2015).

I brevsamlingen er det et brev og et postkort sendt fra Meling poståpneri. Brevet er stemplet 7.10. 1907 som er tidligste registrerte bruk, ca. en uke etter at poståpneriet ble opprettet. Brevet og postkortet er sendt til Cable, Anaconda, Montana.



Bakside av brev stemplet Stavanger 7.10.07 og ANACONDA OCT 20 1907. Ankomststemplet CABLE OCT 21 P.M. 1907 MONT. Forsiden stemplet MELING I RYFYLKE 7 X 07 (tidligste registrerte bruk).

Jeg har funnet følgende opplysninger om postkontoret Cable: « Cable City, Deer Lodge County. Post office established on July 20, 1868 and closed on July 26, 1869, re-open on July 17, 1870 and was discontinued on May 15, 1918. Name changed to "Cable" on March 14, 1882."

Kilde: <https://www.philamercury.com/index.php>

Ingelbrecht Erevik arbeidet i gull- og kobbergruvene i Cable, Anaconda i Montana fra 1906 til 1908. I et brev sendt 2.3.1906 til Anaconda, skriver vennen John Mæle i Stavanger. «Godt er det at høre at du ikke glemmer dine søsken og gamle landet. De fleste vil saa let glemme gamle Norge naar de kommer til det store og rige Vesten. Det gleder meg ogsaa at erfare at Du driver det godt, enhver der vil frem, kommer frem. Og du vilde frem. Ja nu har vi vaar egen konge og er selvstendige, nu mangler det bare at vi skulde faa vårt vakre klangfulde norske maal tilbake og ikke maatte bruge dette elendige danskepattet. Naar du nu besøger gamle landet maa jeg være den første du ser indom. Hils din bror og vær selv hjertelig hilset. Johan Mæle.»

På internet står det følgende om Cable, Montana:

The settlement began when three prospectors made camp here in 1867. When the miners awoke the next morning their horses were gone and as they searched for them, they found a large quartz pillar loaded with gold.

The mine was named the Atlantic Cable Lode as a tribute to the laying of the Trans-Atlantic cable, and the camp that grew up around it simply took on the name.

The price of gold was high and rose as almost pure gold was mined. In 1898, the Gold Coin Lode was discovered, which would produce some \$200,000 in gold over the next decade. The world's largest gold nugget was found here and sold for \$19,000 in the late 1800s. The gold nugget was bought by W.A. Clark. In 1906 three shifts a day were operating in the mill. It began seeing more regular use at the turn of the 20th century, but by 1940 the town became a ghost.

The pioneers of Cable had the reputation of being hard working, intelligent men who were caring. An old toll road from Warm Springs to Granite and Southern Cross used to run through this town. Men walked the toll road or paid a five cent toll to bring their horse and buggy or even more for teams and heavy wagons.

Teksten er redigert på bakgrunn av følgende referanser:

http://www.travelmt.com/mt_sites_6720_Cable+Mine.html

<http://www.legendsofamerica.com/mt-ghosttownsummaries.html>

Fortsettes neste side.

Brev fra poståpneriet Helle i Ryfylke (Forsand kommune, Rogaland)

Poståpneriet Helle i Ryfylke ble opprettet 1.4.1899.
Ett amerikabrev er stemplet HELLE I RYFYLKE 8 XII 06, og
sendt til Cable Mine, Anaconda, Montana.



Andre brev fra Indre Ryfylke



2 brev sendt fra Høgsfjord poståpneri (Høle, Sandnes kommune). Poståpneriet ble opprettet 1.4.1865. Det endret navn til Høle i Ryfylke 1.4.1899. Et ene brevet er stemplet HØGSFJORD 28 IV 96. Brevet er sendt til South Omaha, Nebraska. Det andre brevet er stemplet HØLE I RYFYLKE 2 V 05. Det er sendt til Sioux City, Iowa.



2 brev sendt fra poståpneriet Idsal i Ryfylke (Idse, Strand kommune). Poståpneriet ble opprettet 1.10.1897. Det endret navn til Idse i Ryfylke 1.4. 1915. I stempelkatalogen er stampelet IDSAL I RYFYLKE registrert 23 IX.99 (første) og 1914 (siste). Amerikabrevene er stemplet 16 IX.1898 og 31 X.98, som er tidligere enn første registrerte bruk av stampelet. Brevene er sendt til South Omaha, Nebraska.

Dykk i arkivet — Ransfare Bohuslen 1784.

Presentert av Oddbjørn Salte.

Det var harde tider for posten på slutten av 1700-tallet, og på de lange øde strekningene opp mot den norske grensen var postillionene utrygge. Postmester Hansen i Helsingør hadde fått melding om at det var fare på ferde, og varsler sine overordnede om dette.

”Underdanigst Promemoria

Deres Excellence har ieg underdanigst skullet indberette hvad Postförerne i Baahuus Lehn har tilmeldet mig nemlig at der i Sverrig er en Tyve og Röverbande som har Rövet baade i Kirker og over alt af Gaarder paa Landet, og at den Kongl: Norske Post kand staae i fare for at blive anfaldet af dem. Hvad der altsaa kan jagtages enten til at afværge dette befrygtende Onde i Henseende til Posten, eller og til at forekomme alt for stor skade, om Ulykken virkelig existerede, For Exempel, at ingen betydelige Penge Summer fulgte med inden en Sikrere Tid. Henstiller ieg alt til Deres Excellences høje og Naadige Overvejelse. For haabende at denne anmeldelse ikke vorder unaadig Optaget af min naadige Herre og høje Patron, mens meere anseet for en Velvillighed efter min ringe [Evne] at sammen den almindelige Nytte og vilje mig værdig til Deres Excellences fremdeles Naade for mig.

Helsingöers PostContoir den 17de Sept 1784

JHanssen (sign)”

Reaksjonen i Kiöbenhavn uteblir ikke. Svaret kommer raskt, og selveste Statsministeren blir varslet:

Promemoria!

Den Norske Postmester i Helsingøer, Cansellie Raad Hansen har udi hoslagde Skrivelse anmeldet: at en Röver-Bande i Sverrig, som skal opholde sig paa den Tour, hvor den Norske Post passerer, skal have gjort Veyen saa usikker, at man derved kunne have Aarsag at frygte for, at Posten kunne komme i Fare; Saa, endskiönt General Post Amtet strax har gjort saadan Foranstaltning, som Tidens Hastighed tillod, at det Behövende Geleide fulgte med Posten, kunne man dog ikke undlade tjenstskyldigst derom at underrette Deres Excellence, fra om det, ved Deres Excellences bahagelige Foranstaltning, kunne udfindes et tienligere Middel til Postens Sikkerhed; allerhelst Betydeligere Summer i Banco Sedler gaae med Posten saavel frem som tilbage; samt, om det maatte være raadeligt, at saadan Banco Sedlers Forsendelse vedbliver, eller om samme en Tidlang skulle standse, og saadant offentlig Bekiendtgjøres, intil man nærmere [underrettedes] om den fuldkomne Sikkerhed. Og da den fra Sverrig til Postmester Hansen indsendte originale Anmeldelse ikke ere vedlagt Brevet, har man under Dags Dato [æsket] samme, som, naar den indkommer, skal blive Deres Excellence tilstillet.

General Post Amtet den 20 September 1784

Holmsciold (sign) Pauli (sign) Lange (sign)

Til Hans Excellence Hr GeheimeRaad og Stats Minister Greve af Bernstorff.



Kong Christian VI (1730 – 46)

I de første årene etter den store nordiske krig økte postmengden i de norske postrutene, og da naturlig nok mest i ruten mellom København og Christiania.

I fredsslutningen mellom Danmark og Sverige ble det i fredstraktaten bestemt at det bare skulle kunne passere post en gang i uka over de respektives territorier. Dette førte etter hvert til en uholdbar situasjon, og under Christian VI kongereise til Norge i 1733 fikk kongen selv føle på problemet med at det bare var postgang til og fra Norge en gang i uka.

Det ble deretter ymtet frampå om at Sverige kanskje skulle få føre en postillion gjennom Danmark til Hamburg to ganger i uka mot at Danmark fikk den tilsvarende rettighet til å føre en postillion gjennom Sverige til Norge. Dette kom den svenske kongen før øre, og han tok opp hansken. Det ble forhandlet om en endring i Fredstraktaten, og en gjensidig rett til å føre en postillion frem og tilbake over svensk og dansk territorium to ganger i uka ble en realitet.

Kravet om postgang to ganger i uka til Norge ble reist, da postvolumet økte slik at postsekken ble for stor og for tung. Lucia Langh var enke etter postfører Otto Engelow i Helsingborg, og hun overtok kontrakten etter sin mann og hadde en årlig godtgjørelse på 216 Rdl. og 64 sk. Hun hadde postillioner som førte posten nordover til Halmstad og til Warberg, og til føring av posten mellom Helsingør og Helsingborg hadde hun en

Færgemand som fikk en årlig godtgjørelse på 26 Rdl. (NB! Jeg har ved en tidligere anledning beskrevet Lucia Langh som Postmester i Helsingborg, hvilket ikke er riktig.) Ref. Budstikka 2014-3

Postfører Angrim Riiber fikk kontrakt om postens befordring på strekningen mellom Krogstrand og Halmstad for 10 år i 1721, med en årlig godtgjørelse på 505 Rdl. Kontrakten ble fornyet etter 10 år, og da Angrim Riiber døde i slutten av 1735 overtok enken befordringen. Hun beholdt befordringen fram til 1751.

De følgende to brev er forfattet av postfører Angrim Riiber. Han klager over at postsekken blir for tung, og han vil ha bedre betalt.

”Höiædle og Welbaarne Herrer General Post Directeurer Naadigste Herrer!

Höie Herrers Naadigste skrifvelse af dato 13^{de} hujus, underdanigst ærholdet, og derfor underdanigst takker.

Der udj Höie Herrer Behager Naadigst melde, at i fald maatte forlangis, Nok een Post, at gaa, fra Kiöbenhafn, til og fra Norge, hver uge til, hvad ieg derfor, meener, kunde Pretenderis, for Postens befordring, Fra Krogstrand, og til Halmstad.

Underdanigst svar. At naar Den Postsæk, som her efter kunde blive, hver uge, til god befordring ordinerit, blef lidet mindre, og ike saa tung, som den nu er, gaar hver uge, da meener ieg /: om Höie Herrer Naadigst, der og vil mig anfortroe /: Skulle kunde befordre for 470 Rd aarlig Danske penge, og hvor snart, saa den indrettelse kunde Skee, svaris beroer alleene, paa Höie Herrers ordre, da ieg tenker, dedz befordring at faa bestilt paa 14 dagers tiid. og ike noget for min Reise til Halmstad forlangis, alleene at være Recommenderit, til i tiden, at forundis lön, for min lange tieniste.

Jeg holder mig udj Höie Herrers Naade Recommenderit, og med underdanigste Soumission forblifver Höitbiudende Herrers underdanigste Tiener

Angrim Riiber (sign)

Frid:hald d 21 Aug: 1735

”Höiædle og Welbaarne Herrer General Post Directeurer Naadigste Herrer!

Höie Herrers Naadigste skrifvelse, af 17 hujus, ærholdit, hvor paa underdanigst svaris, at hva angaaer, Een Post sækes befordring, til, hver uge, foruden den som nu gaar, Da Behager, Naadigste Herrer, melde at den anden, vel for 450 Rd aarlig kand besörge, naar da Post sæken, som er ventelig, bliver mindre, og ej saa tung, som den nu er, Höitbiudende Herrer, vil, da Naadigst Behage, unde mig Reise penge af 10 Rd til den Nye op Rettelse Post, antager ieg den for 450 Rd aarlig at besörge, dog med den Condition, at Post Sæken ike bliver, saa stoer, og ej saa tung, Skulle dette Naadigst approberis, da beeder ieg underdanigst, at Contract, paa 3^{de} [mar?], maatte ind Rettis, ellers seer ieg sandelig, ike at kand udkomme Aarlig, End med 470 Rd, og da Gud bekiendt, hva ieg har til ofvers, for aarlig opagtning, Reiser, og papier Materialier, men sandelig, alleene Skier for at have her efter, Höie Herrers gunst som til forn, der har betend mig fattig mand, Den store Naade, ved Deris Höitformaaende Recommendation, hvor fore ieg stedse underdanigst taker.

Höitbiudende Herrer, ieg tager frihed, indlagde Höie Herrer, underdanigst tilsender, mind böen, De Naadigst, ville Behage Skrifve til Sverrig, at ieg for disse Pretenderende broe penge, maatte Aarlig blive frj, at udgive, saa som ieg ike viste, da Post Contract blef indRetted, at ieg skulle blive anmodet, betalling, at ærlægge, fordi Posten Een gang, om ugen, overbroen farer, ike heller, har det været forlangit, for mange Aar, siden nogen Aarligkiendelse til broen, förend nu, her om ieg underdanigst beeder Höitbiudende Herrer, ved Höit formaaende, mig til hielper, öfrigt holder mig udj Höitbiudende Herrers Naade Recommenderit, og med underdanigst Soumission forblifver Höitbiudende Naadigste Herrers underdanigste Tiener

Angrim Riiber (sign)

Frid:hald d 24 Sept: 1735”

Det viste seg at en postgang mellom København og Christiania to ganger i uka ble for kostbart på dette tidspunkt. Det skulle imidlertid gå mange år før det igjen ble aktuelt.

COLIS POSTAUX 1946-48 av Tore Haga

Som kjent er det hovedsakelige av overskriften fransk og betyr postpakker. Fransk var jo Verdenspostforeningens offisielle språk. Stempler til bruk på visse sendinger av internasjonal karakter fikk egnede ord på fransk eller forkortelser av slike. Logisk sett skulle hensikten med f.eks. Colis Postaux best oppnås på sendinger ut av landet, men de forekommer også, som vi skal se, brukt på følgebrev mottatt fra utlandet.

Utgangspunktet for denne artikkelen er fem canadiske følgebrev, alle adressert til Jennestad i Vesterålen. Disse kom hit til landet via fire ulike mottak, og tre av sendingene hadde ulike ankomststempler med tekst Colis Postaux. At to av dem hadde andre slags ankomststempler, vil jeg komme tilbake til. Jeg vil også komme inn på stempler med Colis Postaux på andre følgebrev enn de fem canadiske. Det vil ikke bli forsøkt noen komplett oversikt over emnet.

De canadiske sendingene er typiske for sin tid, 1946-48. Da strømmet det inn sendinger fra fjerne og nære utland med bruksgjenstander og matvarer til mange som hadde bedrestilte slektninger og venner der ute. I hvert fall finnes det en mengde dokumentasjon for slike sendinger. Ikke for det, noe tilsvarende skjedde også under krigen, men det får bli en annen historie.

Vi får begynne med Oslo, hvor to av sendingene kom inn. Det første fikk ikke noe typisk pakkepoststempel, se fig. 1. SL-stempelet Oslo kan vel være ett av de tre som ifølge NK Postal II ble levert "Pakkeavd." i januar 1925. Sendingen ble innlevert i Alberta, Canada 13. mars og er mottaksstempelen 10 IV 46. Det tok vel sin tid med overflatepost. Pluss/minus én måned synes å være gjengs for de fem sendingene. At følgebrevet er stemplet i Svolvær, hvor sendingen skulle tollbehandles, først - 6 VI 46, er vel i drøyeste laget, selv om stempelet muligens er slått etter tollbehandlingen. Tollerklæring mangler, men forhåpentlig var det holdbare varer.



Det andre følgebrevet fikk et TA-stempel med tekst Bureau d'Echange d'Oslo Colis Postaux, litt grøtete, men ser ut til å være datert 2-12-48. Se fig. 2. Dette er ett av to nesten like stempler, levert hhv. 25.2.1947 og 5.1.1948, men ser, etter sammenligning med klare avtrykk av de to, ut til å være det tidligste. Innholdet var mat, men det var neppe annet enn hermetikk.



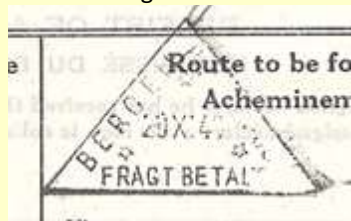
Vi tar en digresjon og ser i fig. 3 utsnitt av et norsk følgebrev til Finland med SL-stempel med samme tekst som det nevnte TA-stempelet. Ifølge Norgeskatalogen Postal II var dette i bruk fra januar 1925.

Det pussige er at det i listen over SL-stempler er en merknad ut for akkurat dette: (sett 2/43). Det skulle en jo tro betyr at det ikke har vært sett avtrykk med senere dato. Noe slikt har jeg vanskelig for å forstå, idet jeg under arbeidet med denne artikkelen har observert en rekke senere avtrykk, dels i egen samling og dels annetsteds. For å holde oss innenfor tidsspennet i overskriften vises altså dette som er datert 22 XII 46, om lag to måneder før TA-stempelet ble levert. Det seneste har så sen dato som 11 II 50.



Ved å følge kysten kommer vi til Stavanger, hvor det der innkomne følgebrevet fikk SA-stempelet Stavanger Colis Postaux 14-12-48, fig. 4.

Dette stempelet ble levert i februar 1930. Også i denne pakken var det mat, og følgebrevet er stemplet Svolvær to dager før julaften. Vi får håpe at pakken kom til Jennestad før juleklokkene ringte.



Nå videre til Bergen, hvor man fremdeles hadde i bruk trekantstempelet "Fragt betalt", som ble levert så tidlig som i 1896, nettopp til bruk på innkommende følgebrev, her datert 29 XI 46, se fig. 5.

Fra Bergen til Svolvær gikk det ikke så verst - denne pakken kom i hvert fall frem til jul. Her fulgte det med ikke bare tollerklæring, men også tollregning. For gaver - klær og tekstiler - til en oppgitt verdi på 4 dollar og 45 cent ble det oppkrevd og betalt toll på kr 7,95 og trafikkavgift på 8 øre. Nok en digresjon og nok et norsk følgebrev, denne gangen til



Danmark. Her er brukt SL-stempelet Bergen Colis Postaux 18 XII 46, fig. 6. Jeg kan ikke se at stempelet er oppført i SL-listen i NK Postal II. Langangen avbilder stempelet i en av sine artikler i NFT, men er uklar på når det ble levert; hatyder 1924. Jeg har imidlertid

stempelet brukt 10 VII 22 på følgebrev til Hong Kong.



Siste følgebrev er en sending som kom inn via Trondheim i 1947, se fig. 7. Dette stempelet, Bureau d'Echange de Trondheim C.P., ble levert i januar 1946. Trondheim var for langt til hele Colis Postaux i stempelet, så denne gangen ble det forkortelse. Det bør nevnes at det

så sent som i 1975 ble levert et TA-stempel nokså likt det fra 1946. De to er ikke kjent brukt i overlappende tid.

Alle pakkene er tollbehandlet i Svolvær, og vi kan vel avslutte kystreisen der, selv om man der ikke hadde noe franskspråklig stempel. Svolværstemplene på fire av disse sendingene er av to forskjellige typer. Mine antagelser om typer i det følgende er basert på eksempel-illustrasjoner i NK Postal II.

Følgebrevene fra 1946 hadde det kraftige stempelet som jeg mener må være type 3, levert i oktober 1918. Stempelet fremgår klart av fig. 1. Jeg har merket meg at følgebrevet fra 1947 mangler Svolværstempel, og at de fra 1948 har det spinklere stempelet vist sammen med Stavangerstempelet i fig. 4.

Jeg mener at disse må være type 1, levert i februar 1900. Vel, det kan nok være at type 1 fortsatt var i bruk hele tiden, at de to ble brukt om hverandre, og at den beskrevne rekkefølgen er tilfeldig. Type 2 var innsendt til Postintendanten i 1940.



A.E.Glasewald – medaljen

Denne tyske medaljen ble innstiftet i 1928, nedlagt 1934, men gjenopprettet etter WW2. Den tildeles personer som har ytet vesentlige bidrag til forskning i - og fremme og vedlikehold av interessen for Privatpost og Lokalpost. Den kan utdeles en gang i året, men hittil er den kun utdelt 34 ganger, inklusive de 5 utdelingene før krigen.

At medaljen for 2018 er blitt tildelt Knut Glasø for hans *verdifulle bidrag* som boken THRONDHJEMS BY-POST er, må vi her oppe i nord se som et godt tegn på at norsk bypost fortsatt er et internasjonalt samlerområde. Det var ikke uten grunn av Knut skrev denne boken på engelsk.

Arthur Ernst Glasewald (1861-1926) var en av de mest aktive filatelister i sin samtid. I tillegg til å være samler, var han organisator og redaktør i flere tyske tidsskrifter. I mange tiår drev han en frimerkehandel i Gössnitz (utenfor Leipzig). Han utga kataloger og laget album for lokalpost, også for nordisk bypost. Han grunnla frimerkeklubber i flere tyske byer. Men også foreninger med større nedslagsfelt, deriblant **Internationale Verein für Localmarkenkunde**. Han redigerte også denne foreningens medlemsblad, **Neueste Privat-Post-Nachrichten** i fem år.

Glasewald var aktiv i kampen mot forfalskninger, ble selv «Generalprüfer» men også «Spezialprüfer» for Baden, Syd-Bulgarien, Hellas samt Thurn & Taxis.

Hans forfatterskap favnet vidt, han skrev bøker om lokal historie i tillegg til om sine samleområder. At han etter sin død ble beæret med å legge navn til en lokalpost-medalje var selvsagt i samtiden og også for oss i nåtiden, som samler denne type av Cinderella.

Selv ble han i 1920 tildelt den prestisjetunge **Lindenberg-Medaille** og i 1925 **Hans-Wagner-Medaille**.

Per Erik

Kilder:

Egen samling.

Norgeskatalogen Postal II.

Kjell Åge Johansen: Poststeder i Christiania Kristiania Oslo, eget forlag 2006.

Anders Langangen: Pakkepoststemplene frem til året 1900. NFT nr. 7/1988.

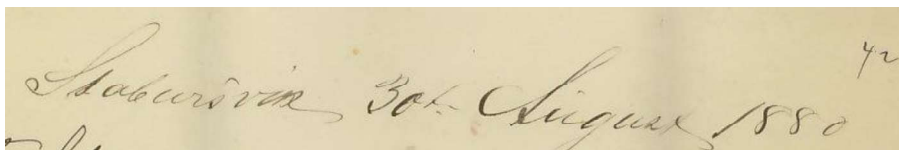
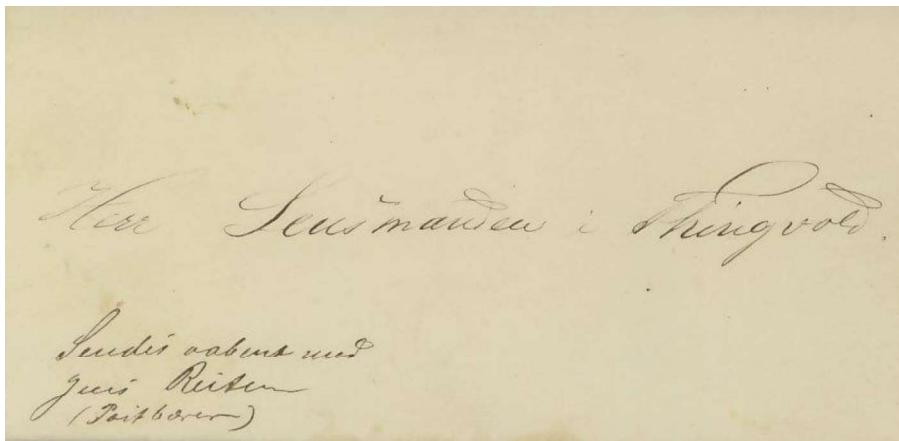
Anders Langangen: Pakkepoststemplene 1901-1930. NFT nr. 8/1988.

Nordenfjeldske Filatelistforenings stempelkatalog Trøndelag (nordenfjeldskefilateli.com/)

Direkte kommunikasjon med Petter E. Pedersen, Bjørn Mugggerud og Kjell Åge Johansen.

«Sendes aabent med Jens Reiten, (Postbærer)»

En hyllest til de gamle postbærere, posten slik den en gang var.



Samlet av Øyvind Midtliid.

Dette brevet har fulgt meg i 35 år, og det var vel denne påskriften (direksjonsanvisningen) koblet til min interesse for posthistorie som var utslagsgivende for at dette brevet fant veien til min samling.

Brevet er datert Stabbursvik 30. August 1880, og var den gangen mulig å frembringe i ruten mellom Straumsnes og Tingvoll. Dette er ingen postal påskrift, men er unektelig en anmodning fra avsender om at postbærer Jens Reiten skulle frembringe dette brevet til lensmannen i Tingvoll. Det er ingen ting som tilsier at avsender hadde anledning til å sende dette brevet med postens bud uten å betale porto. Kanskje peker det mer mot en av grunnene til at postverket gikk med store underskudd mot slutten av 1800-tallet

« Post-Jens. Et Blad Av Postvesenets Historie Paa Nordmør.

Blant de mange pliktoppbyggende, nøysomme postbærere vårt land hadde i forrige årh. inntar postbæreren mellom Straumsnes og Tingvoll i 60-70 årene ganske sikkert en meget ærefull plass. Jeg minnes han med stor respekt og takknemlighet. Hver lørdag sommer og vinter, i solskinn, regn eller snefokk, i storm og stille gikk han fra Koksvik i Tingvollvågen med postvesken som inneholdt hele Straumsnes-posten til Grimstad i Straumsnes og tilbake samme dagen – ca. 40 km. Sjelden ventet vi forgjeves på ham når han på retur avleverte vår post i Vikaved Øydegard. Uteble han en enkelt gang, ja da måtte det være et mer enn almindelig slemt uveir og uframkommelig føre i det bratte lende mellom Gyl og Treeikrem. Såfremt været tillot det, rodde han fra Hamran ved Gylviken til Vulvik, men var det storm, satte han iveri tillands forbi hamrer og svaberg. Somme steder hadde han festet vidjebånd til bolter i bergveggen, hvoretter han entret forbi svaberg som gikk beint i sjøen. Folk fortalte at når han sen vinterkvelden i storm og mørke tok fatt på de farligste stier, kunne de høre ham synge salmer eller sanger. Lønningen for disse strabasiøse og farlige turer var ikke stor. Det kan vel ikke være riktig, hva jeg synes erindre der ble fortalt, at han hadde i betaling for hver tur, det skulle dreie seg om en kroners penge, formodentlig måtte han vel ha noe mere. På tilbaketuren fra Grimstad tok han ofte med tøyruller som hadde vært der til stamping; for det fikk han vel en liten godtgjørelse, ikke sjelden var betalingen for tjenester han beredvillig viste mot folk en kopp kaffe som han nok kunne trenge til oppkvikking på turen.

Jens Ingebriktson Reiten var ikke nordmøring av opprinnelse. Han ble født i Opdal i 1824. I 1861, 31/8 ble han gift med Guro Eriksdatter Reiten i Tingvoll. Her ble han boende til sin død den 26. september 1906. Han overtok antakelig postbæringen i slutten av 60-årene. I alle fall ikke før 1886, for i det år tok prost Mohr med seg brev til mitt hjem når han, en gang for måneden eller så, holdt gudstjeneste i Straumsnes. At postbærer ble ansatt, og en fikk post en gang om uken, var selvsagt et stort fremskritt. Når en da var så heldig å få en så pliktoppbyggende mann i denne stilling som Jens Reiten var, hadde en ennu mer grunn til etter datidens forhold å være tilfreds. Det hører til mine kjæreste minner fra guttedagene å erindre Post-Jens som i regelen sikkert kom med aviser og brev, selv om vi mangen gang måtte vente halve dagen på ham, når føre og uvær hindret. Da jeg for noen tid siden kjørte i bil den nye veien mellom disse to bygder, tenkte jeg på Post-Jens som så mang en gang slet seg fram gjennom dette uveisomme farlige terreng med våre kjærkomne brev og aviser; jeg lovet meg selv at jeg ville forsøke å flette en liten minnekrans om hans navn som for oss gutter hadde noe av eventyrets glans over seg – han kom jo med brev og bud ute fra den store verden. Det gleder meg med disse enkle linjer å kunne gjøre det.

Anders Nilssen.»

(Teksten er gjengitt i original versjon, og er hentet fra "Gards og Ættesoge for Straumsnes" Ottar Roaldset.)

Når jeg fra tid til annen har vært i nærheten av dette brevet fra Nordmøre kommer Benoni frem fra Hamsun sin roman "Benoni og Rosa" Det kan vel også tenkes at Hamsun sine erfaringer fra postbetjentstillingen i Valdres på 1880-tallet har satt sine spor i utformingen av denne romanen; der han skriver så vakkert om Benoni i postens tjeneste:

"Det ligger en skog mellom sjøen og Benonis hus. Den er ikke Benonis skog, men en almønning, en stor blandingsskog av bartrær, bjørk og asp. På en bestemt tid om sommeren kommer folk fra to sokne sammen her og hærjer og hugger av hjærtens lyst; når de er færdige og de har ført veden hjem ligger skogen stille igjen det hele år og dyr og fugler har atter idel fred. Nu og da kommer en lap fra et sokn til et andet og går gjennom skogen; foruten dette er det bare Benoni som har sin gang her sommer og vinter. Og Benoni går i tørt veir og vått veir som det falder sig, han er en stærk og fast kar som ikke ræddes for hindringer. Benoni han er fisker som alle de andre ved kysten. Men ved siden herav bringer han post over fjældet og tilbake igjen, han gjør turen hver fjortende dag og har sin lille faste betaling for arbeidet. Det er ikke alle som får fast løn av staten hvert kvartal og derfor er Benoni en støver og en brand blant sine gelikere. Det hændte nok nu og da at en og anden kom hjem igjen utefra efter et heldig sildestæng og gikk og plystret høit langs veiene formedelst penger og anseelse. Men det var ikke av nogen lang varighed. De gode folk stod så dypt i bøkerne hos handelsmand Mack på Sirilund og når de fik klaret sin gjæld til ham var det bare et minde igjen til dem selv om den gang da de plystret av rikdom på veiene. Benoni derimot kom uforanderlig år efter år med kongens post på ryggen og han var aldeles en støver og en øvrighet med lås og løve på sin postvæske."

I tillegg til illustrert brev fra egen samling, er sitat fra åpningssekvensen i romanen "Benoni og Rosa" av Knut Hamsun benyttet.

Sarpsborg 12/11-2018. Øyvind Midtlid.

Postale påskrifter på brev fra Sunnmøre.

Av Øyvind Midtlid

I en artikkel i Budstikka nr.2. 2017 skriver jeg om postforholdene på Hellesylt og Norddalen på Sunnmøre. Det var tilgang til korrespondanse mellom forskjellige personer i området rundt Hellesylt og Jacob Ringdal som den gang kastet lys(delvis nytt) over postforholdene i dette området.

I dette materialet lå det et brev med påskriften "Aure26/4" I første omgang fattet jeg ikke noen særlig interesse for dette brevet, da jeg først trodde dette var den "vanlige" påskriften på brev avsendt fra Aure på Nordmøre. Noe senere så jeg at brevet var datert på Hellesylt 25/4-1850, og dette passet dårlig med en eventuell Aure på Nordmøre påskrift allerede dagen etter. Det var heller ingen mening i at brevet skulle gå forbi Molde nordover i hovedpost-ruten, for deretter å gå tilbake til Molde for videre befordring i "Romsdalsposten" over Dovre for endelig å nå sin adressat i Drammen.

Så langt var dette et mysterium. Geografisk var det Aure i Sykkylven som var nærmest å reflektere over, men Sykkylven hadde ennå ikke på denne tid noe poståpneri. Dette kom først i 1869, og var direkte koblet til "Søndmøre Dampskibsselskabs Skibe" i ruten Merok-Hellesylt-Ålesund. Fremdeles var dette uklart for meg, men noe av tåken lettet da jeg oppdaget at Sykkylven var annekst til Ørskog og følgelig hadde felles prestetjeneste.

Opplysninger fra kirkeboken for Ørskog bekreftet at det var "almindelig bededag" i Sykkylven kirke fredag 26/4-1850; samme dato som påskriften på brevet, "Aure 26/4"! Det er på denne bakgrunn jeg våger følgende reise for dette brevet: Brevet som er datert Hellesylt 25/4-1850; signert Lars Ringdal; håndskrevet Aure26/4 ble innlevert til sogneprest Krabbe i Sykkylven (Aure) på bededagen 26/4-1850. Brevet fulgte så presteskyssen tilbake til Ørskog hvor det ble kartert og påført "Aure26/4" for videre fremsendelse til Molde i hovedpostruten mellom Bergen og Trondheim. Ved omkartering i Molde er brevet påført nødvendige opplysninger om kart og porto. Brevet er videre fremsendt i lukket postsekk mellom postkontorene Molde og Drammen; det er ingen karterings/porto- tilføyelser på brevet etter avgang Molde.



Brevskriverens signatur.

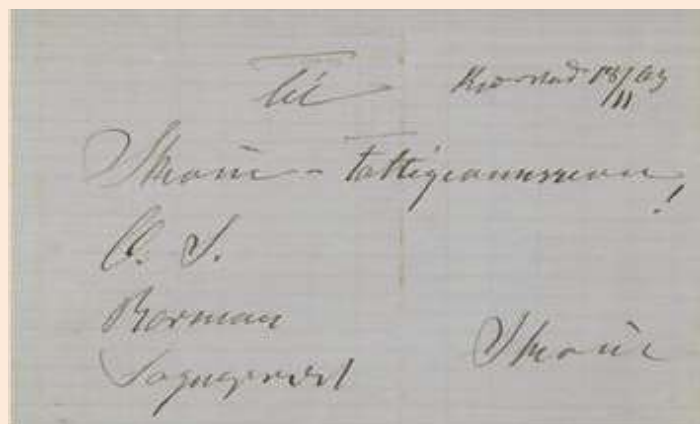
Landhandler Lars Ringdal var poståpner på Hellesylt fra 1/4-1856 til 28/5-1864. Brevet er datert Hellesylt 25.april 1850.

Ved utlevering av dette portobrevet til adressat i Drammen måtte mottaker betale totalt 9sk for henholdsvis soneporto med avstand over 20 mil(8sk) og bærepeng(1sk) Se portopåtegning (9) som er anført på brevets bakside ved postkontoret i Drammen. Året 1850, da brevet ble avsendt, er sammenfallende med oppstarten for handelsvirksomheten til Lars Ringdal på Hellesylt. Det var kanskje i den forbindelse han var på tur til Sykkylven denne fredagen i april. Det han helt sikkert visste var at Sogneprest Krabbe fra Ørskog var i Sykkylvskirken denne dagen, og da kunne han også være sikker på at brevet ville komme til Molde med samme postskyss som om brevet skulle bli inntatt i nordgående hovedpostrute på Hellesylt.

Det hefter en særegen historie ved denne poståpneren på Hellesylt, da det var han som i egen person kom til sogneprest Barman med bud og bekymring om en "fritenker`s" løsgang på Hellesylt i året 1862. "Fritenkeren" var ingen ringere enn Henrik Ibsen som dette året foretok sin reise på Sunnmøre. Sogneprest Barman var en sindig mann, og repliserte følgende på Lars Ringdal`s bekymringer: *"Tror du ikke, det er bedst at utføre forretningen saa, at alle fritenkere som muligens vilde komme i kirken, faar intryk af at der udføres en kirkelig handling."*

Alt falt imidlertid til ro, og det var nettopp sogneprest Barman som etterfulgte Lars Ringdal som den neste poståpneren på Hellesylt. Lokalhistorien forteller at Lars Ringdal på sine gamle dager reiste rundt som brevskriver på gårdene i Sunnellen! I et posthistorisk perspektiv er det interessant å følge denne presten fra Hellesylt(Sundelven) til Haram på Sunnmøre. Sogneprest Barman var konstituert poståpner på Hellesylt fra 28/5-1864, og i et brev fra postdepartementet samme år mottar han tilsettings-brevet. 7/9-1864 sender han signerte kontrakter om postbefordringen til overordnet postkontor i Ålesund, og i brev datert 15/2-1865 sier han fra seg stillingen til samme postkontor. Senere på året i 1865 flytter han inn på Kjærstad prestegård i Haram, og tiltrer stillingen som sokneprest fra 1866.

Harham poståpneri var i virksomhet i 2 perioder, og ble første gang underholdt under dampskipsfarten fra 1/1-1861 og nedlagt fra 1/7-1863. (sirk.nr.13, datert 15/12-1860.) Poståpneriet ble igjen underholdt fra 1/4-1869 for post som kunne befordres med dampskipsfarten; denne gang med ny beliggenhet Austnes på Haramsøy (sirk.nr.8, datert 27/4-1869.) En passasje i Bygdebok for Haram bekrefter sirkulæretekstene *"Første posthuset i Haram vart oppretta 1.januar 1861 med navnet Harham. Postkontoret var i prestegarden på Lepsøya med soknepresten som postopnar. Det fungerte slik at presten tok med seg posten til kyrkja og delte den ut der.Så mange brev var det nok ikkje. Posthuset vart flytta til Austnes i 1869."*



Fra sommeren 1863 til våren 1869 var det ikke noe offisielt understøttet poståpneri i Haram. Det var den til enhver tid sittende sogneprest som måtte få embetsbrevene avsendt med dampbåtene. Dette brevet fra Haram til Skodje er fra denne perioden da prestene i Haram måtte besørge posten selv. Brevet er datert Kjærstad 12/11-1863, og håndskrevet ved dampbåtenes avgang: "Kjærstad 18/11-1863".

Dette dokumenterer også den postale aktiviteten på prestegården Kjærstad i Haram i tiden før 1869. Sogneprest Barman var på denne tid fremdeles sogneprest i Sunnlylven, men har trolig vikariert en periode i Haram i 1863 da det er han som signerer for portofrihet på denne forsendelsen til Skaue(Skodje.)

Det skulle gå mange år før det kom poståpneri på stedet noe sirkulæretekken forteller om: Kjærstad poståpneri på dampskipsanløpsstedet ved samme navn beliggende på Lepsøy i Haram ble underholdt inntil videre fra 1/10-1893.(Sirk. nr, 25, datert 15/9-1893.)



Poståpneriet ble igjen underholdt fra 1/4-1869 for post som kunne befordres med dampskipsfarten; denne gang med ny beliggenhet Austnes på Haramsøy. Sogneprest Ole Barman blir nå både sogneprest og offisiell poståpner, og det er han som igjen signerer for portofriheten på dette embetsbrevet.

Selv om presten fremdeles hadde sin bopel på prestegården på Kjærstad er nå brevet håndskrevet Harham som var det offisielle navnet på poståpneriet. Brevet er fremsendt med dampskip til Molde i ruten Aalesund-Molde-Sten, og da trolig med enten D/S"Lodden" eller D/S"Robert" Fra Molde til Vestnes med dampskip, og derfra over land til Ørskog. Her måtte adressaten hente sitt brev med sendebud, da Skodje ikke fikk eget poståpneri før i året 1882.

Kilder:

Budstikka nr.2-2017. Norsk Posthistorisk Selskap

Rogne.M. Bygdebok for Haram

Landmark.E. (2012) "Vendepunktet" Henrik Ibsen på Sunnmøre 1862. Selja forlag.

Postens sirkulærer og egen samling.

Igjen takk til Grethe Haavardsholm for tilgang til "Ringdalbrevne"

«TRONDHJEM 23aU.

Singel blekkrysset med heldekt på brevomslag. Blekkryss binder så vidt til omslag som er stilet til politimester Christi. Merket har blålig bakside, og kan være papirrester fra tidligere bruk. Vanskelig å vurdere denne, men merket på forsendelser er ikke vanlig. Selges as is, uten datering.»

Sitat fra Skanfils online presentasjon



Nytt brev fra Trondhjems Bypost

Av Ragnvald C. og Per Erik Knudsen.

Brevet til høyre hørte vi om at var innlevert til Skanfil.

Vi trodde at det ville havne på en «storauksjon» men ble lagt ut online. Det kom fra en samling brev fra familien Christie og er neppe en moderne forfalskning. Beskrivelsen fra Skanfil virker fornuftig, spesielt siste linje. Av forstørrelsen til venstre kan mange med en viss kunnskap om hvordan merkene fra denne byposten ser ut, fastslå at det defekte frimerket definitivt ikke er SA # 23aU. Selv om merket er defekt og antall perler ikke konkret kan telles, viser bokstavhøyden, bindestreken, punktum og vinger at dette er et merke trykt i Kroghs eiertid (SA # 2b) og ikke fra en av Brækstads turistutgaver fra 1880-tallet.



Det er ikke katalogiseringen vi vil skrive om her. Men gjøre et forsøk på datering og gi litt lokalhistorie attåt.

Adressaten, **Edvard Christie** (1812-1896), var politimester i Trondhjem 1856-1876, deretter «By- og Raadstueskriver». Ble i sin samtid, av Consul Chr. Thaulow, omtalt som «... anseet og dygtig Embeds- og Bestillingsmand».

Brevet kan ut fra embetstidene kun være, om det er ekte, sendt i Skillingsperioden og senest 1871. Ingen ville etter 1876 sendt et lokalt brev til Christie og titulert ham «Politimester». Og viktigere:

Brækstad tillot ikke bruk av Kroghs frimerker uten overtrykk.

Christie var av en kjent familie. Mange av hans slekt ble mer kjent enn ham (Var tremenning av forfatteren Johan Koren Christie, arkitekt Christian Christie og mineralog og fysiker Hartvig Christie.)

I *Trondheims historie* blir hans iherdige arbeid for at byen skulle få et moderne politi, behørig omtalt. Fra 1.1.1873 ble vekterne avløst av et 20 manns konstabelkorps, på kommunens regning.

Hans datter Sara Christie ble en aktiv Høire-politiker, både i lokalpolitikken og på Stortinget. Men før det var hun blitt skoleeier. Hun overtok i 1894 Thora Storms Pigeskole. Med eksamensrett til Middelskoleeksamen drev hun den skolen frem til 1917 under navnet *Frøken Christies Pigeskole*.

Vår mor gikk på denne skolen da skolehuset (Kjøbmandsgaden 24 (Lorchgården) ble solgt til Strindens Kommune, skolen nedlagt og elevene «tvangs-flyttet» til *Trondhjems Borgerlige Realskole*. Vi er vokst opp med navnet «Frk Christie» som en del av vår barne-lærdom om byens historie.

Om familien Christie hørte til i samme «omgangskrets» som våre innflyttede juristforfedre i Trondhjem, hører derimot ikke til i barnelærdommen. De kom til byen etter at Edvard Christie var død. Vår morfar var imidlertid i et par tiår formannskapssekretær i Strinden/Strinda og har utvilsomt vært implisert i kjøpet av nytt og endelig sete for kommuneadministrasjonen. (I bruk til 1964).

Det var i siste del av attenhundretallet en rekke byer som fikk pikeskoler. Borgere, embetsmenn og andre som hadde råd til det, kunne gi sine døtre en bedre utdanning ved å kjøpe plass på

private skoler. Neppe med tanke på en akademisk fremtid eller selvstendige verv. Utdanning for alle «lå i tiden». (En av våre oldeforeldre kom på seminar, fra fattige kår i Kristiansand. Han etablerte en lønnsom pikeskole i Arendal, en annen «bypostby».)

Edvard Christie bodde ved folketellingen 1865 i Strandgaden 4 (omdøpt ved byjubileet 1897 til Olav Tryggvasons gade); ved folketellingen 1875 i Krambodgaden 1. Begge hus sentralt i byen. Frem til 1872 hadde politikammeret tilhold i politimesterens gård.

Antagelig har Christie flyttet til Krambodgaden da Politikammeret flyttet til Kongensgate 16, «Bikuben», i 1872. Før 1872 ville leveringsadressen vært entydig; senere vet vi ikke om post ville bli levert privat eller på «kammeret».

Som byskriver bodde Christie enda mer fasjonabelt, til leie i *Klubselskabet Harmoniens gård* på Trondhjem torv (Munkegt. 22, tidligere Mølmanns/von Schmettows Palé.).

Om den filatelist som fikk tilslagets etter budrunden på Skanfil, vil kunne få ekthetsattest på brevet, er vel tvilsomt. Vi synes at et brev med så dårlig frimerkekvalitet taler for at brevet er ekte.

At frimerket tydelig er fjernet fra annet omslag for å nyttiggjøre porto, gjør nok ikke dette til et høydepunkt i et eksponat, men vil være et morsomt brev å vise frem. Uansett om det er ekte eller bare et gammelt «klisterverk».

Det kjennes jo mindre enn en håndfull andre frankerte brev-omslag fra Kroghs tid som eier av byposten. Magert med tidlige skillingsbrev også fra Brækstads tid, av dem vel bare ett enkelt med frimerke med Kroghs design.

Ikke bare kjøperen likte dette brevet. Utropt var 250, tilslaget landet på 7800 etter 43 bud. I prinsipp nok at bare to samlere av Trondhjems Bypost så forbi en villedende auksjonsbeskrivelse. Antall visninger var sikkert også høyt.

Kilder: Digitalarkivet samt

Trondheims historie, bind 3;

Knut Mykland: *Fra Søgaden til Strandgaten 1807-1880*. Oslo 1996

Christian Thaulow: *Personalhistorie*. 1876, trykt Trondhjem 1919

Terje Bratberg: *Trondheim Byleksikon*. Oslo 1996

BUDSTIKKA

mottar trykningsbidrag fra følgende firmaer

Kjell Germeten AS

Engers Frimerker

Skanfil Auksjoner AS

Skanfils Moldenhauer-auksjon

Norsk Posthistorisk Selskap takker for bidragene.



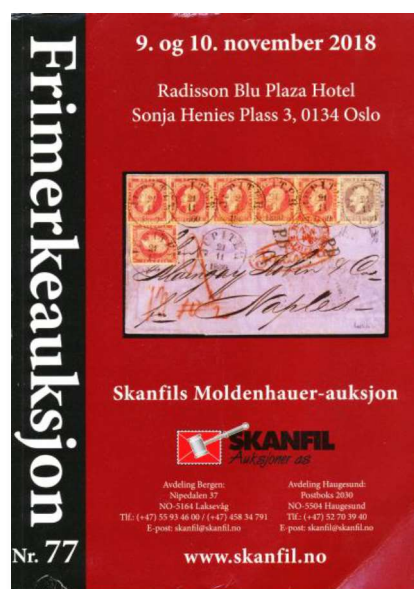
95. auksjon 26. - 27. april 2019



118. auksjon 18. – 19. oktober 2019



204. storauksjon 18. - 19. januar 2019



78. auksjon 8. - 9. november 2019